

The Project Gutenberg eBook of Kauhun laakso 1: Murhenäytelmä Birlstonen kartanossa, by Arthur Conan Doyle

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kauhun laakso 1: Murhenäytelmä Birlstonen kartanossa

Author: Arthur Conan Doyle

Translator: Timo Tuura

Release date: July 30, 2016 [EBook #52677]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAUHUN LAAKSO 1: MURHENÄYTELMÄ
BIRLSTONEN KARTANOSSA ***

Produced by Juha Kiuru

KAUHUN LAAKSO I

Murhenäytelmä Birlstonen kartanossa

Kirj.

Conan Doyle

Suom. Timo Tuura

Helsingissä, Kustannusosakeyhtiö Kirja, 1915.

SISÄLLYS:

Lukijalle.

1. Enne.

2. Mr Sherlock Holmes tekee päätelmiä.
3. Murhenäytelmä Birlstonen kartanossa.
4. Pimeyttä.
5. Murhenäytelmän henkilöt.
6. Vähän valoa.
7. Ratkaisu.

Lukijalle.

Arthur Conan Doyle on syntynyt Edinburghissa toukok. 22 p. 1859. Hänen isänsä oli taitelija. Kasvatuksensa sai hän Edinburghin yliopistossa, jossa suoritti lääkärin tutkinnon. Käytännöllisenä lääkärinä toimi hän kotimaassaan sekä Etelä-Afrikassa. Elää nykyisin kirjailijana Englannissa, Surrey'n kreivikunnassa.

Kirjailijana on hän kuulu kautta maailman. Julkaistuaan v. 1889 romaaninsa "Neljän merkit" herätti hän heti huomiota siinä päähenkilönä esiintyvällä yksityis-salapoliisityypillä, siitä hetkestä kuolemattomaksi käyneellä Sherlock Holmes'illaan. Hänessä katsottiin esiintyvän anglosaksilapsen rodun pääominaisuudet yhteen koottuina: loogillisuus, ajatuksen aktiivinen terävyys, järkkymätön siveellisyys, itsenäisyys, luoksepääsemätön, mutta kerran voitettuna ystävydessään järkähtämätön luonne; samoin rodun ulkonaiset tunnusmerkit: pituus ja laihuus, puvun siisteys, ruumiinvoimat, hyvä ruokahalu, ankara tupakointi j.n.e. Hän oli kaikkienkaikeaan tyyppinen englantilainen, jonka ominaisuuksia ja erikoisuuksia oli joka taholle hiukan liioiteltu, mutta joka juuri sellaisena oli kaikille mieluisa ja kansalaistensa itserakkautta kutkutteleva. "Sherlock Holmes'in seikkailut" ovat sitten tulleet kaikkialla kuuluisiksi, ilmestyen monilla eri kielillä. (Suomeksi neljänä eri osana à 3:75; kaikki osat kahtena siteenä korukansissa 17:—; K.O.Y. Kirjan kustannuksella.)

Holmes'in menettelytapa rikoksia tutkiessaan ei ole kirjallisuudessa varsinaisesti uusi, vaikka Doylelle onkin annettava se tunnustus, että hän on ensimmäiseksi meidän päivinämme sitä pää-asianaan kehittänyt. Jo romantiikan kauhuromaaneissa esiintyy takaa-ajoa, joka on sukua salapoliisikertomuksille, ja esim. engl. filosofi ja kirjailija William Godwin käyttää romaanissaan "Caleb Williams" keinoja, joista toiset kelpaisivat Sherlock Holmes'illekin. Amerikan romaanikirjallisuuden perustaja Charles Brockden Brown on eräissä teoksissaan aivan tietoisesti Doylen johtopäätös menetelmän käyttäjä. Saksalainen E.T.A. Hoffmann, jonka tuotanto herättää nykyisin yhä enemmän tutkijain mielenkiintoa, on hyvin lähellä tätä alaa, kunnes hänen hengenheimolaisensa, amerikalainen Edgar Allan Poe, eräillä kertomuksillaan ("Murha La Morgue-kadun varrella") suorastaan perustaa tällaisen menettelytavan meidän päiviemme merkityksessä.

Nämä esimerkit riittäkööt osoittamaan, kuinka Doylekin tuotanto elimellisesti liittyy vanhempaan kirjallisuuteen, olematta ydinosaltaan erikoisesti uutta. Suorituksessa ja käsittelyssä esiintyy vasta sen omintakeisuus. Ryhtymättä tarkemmin Doylen salapoliisikertomuksia erittelemään huomautamme vain, että niissä kaikissa on voimakas siveellinen inho rikollisuutta ja pahuutta vastaan, ja että niissä ei koskaan vedota lukijan huonoihin vaistoihin. Siinäkin suhteessa ne ovat ajanvietelukumisista sopivimpia, ehkä usein kasvattavia ja opettaviakin. Siksi niitä ei myöskään pidä sekoittaa siihen salapoliisikirjallisuuteen, joka raakuudellaan ja rikoksen ihannoimisella on kaikissa maissa herättänyt voimakasta vastustusta. Doylen kirjat ovat myös niitä ainoita alaltaan, jotka tekotavaltaan ja tyyliään tyydyttävät kohtuullisia kirjallisia vaatimuksia.

Esillä oleva kertomus "Kauhun laakso" on sangen onnistunut. Leppoisan humorin höyryttämänä kulkee käsittely siinä jännittävästi todella yllättävää ja hyvin osattua loppua kohti.

ENSIMÄINEN LUKU.

Enne.

— Minä aijon ajatella —, sanoin.

— Kun kerran aijot, niin ajattele, huomautti Sherlock Holmes kärsimättömästi. Luulen olevani kuolevaisten pitkämielisimpiä, mutta myönnän ystäväni pistosanojen tällä kertaa suuttuttaneen minua.

— Kunnan Holmes, sanoin minä vakavasti, sinä koettelet toisinaan kärsivällisyyttäni.

Hän oli niin vaipunut omiin mietteisiinsä, ettei hän heti vastannut huomautukseeni. Hän istui alkamaton aamiainen edessään, nojasi päätään käteensä ja tuijotti paperiin, jonka hän äsken oli ottanut kirjekuoresta. Sitten otti hän käteensä kuoren, piti sitä valoa vasten ja tutki tarkoin sekä sen etupuolta että takapuolta.

— Käsiala on Porlockin, sanoi hän mieltävällisesti; voin tuskin epäillä, ettei se olisi Porlockin käsialaa, vaikka olen nähnyt sen vain kaksi kertaa. Tämä kreikkalainen 'e' heittokoukeroineen on tunnusmerkillinen. Mutta jos kirje on Porlockin lähettämä, niin täytyy sen olla erinomaisen tärkeä.

Hän puhui enemmän itselleen kuin minulle, mutta hänen sanainsa herättämä mielenkiinto hälvensi suuttumukseni.

— Ken on Porlock? kysyin minä.

— Porlock on, Watson, taiteilijanimi, tunnusmerkki, mutta sen omistaja on ovela ja vaikeasti saavutettavissa oleva mies. Eräässä edellisessä kirjeessä ilmoitti hän minulle aivan suoraan, ettei nimi ollut hänen oikea nimensä ja väitti, etten löytäisi hänen jälkiään tämän suuren kaupungin miljoonien ihmisten joukosta. Porlock ei ole merkityksellinen itsensä vuoksi, vaan sen suuren miehen vuoksi, jonka kanssa hän on yhteydessä. Kuvittele haukea hain seurassa, shakaalia leijonan seurassa — niin mitä hyvänsä, mikä on vähäpätöistä jonkun kauhistuttavan seurassa — eikä ainoastaan kauhistuttavaa, Watson, vaan mitä suurinta onnettomuutta uhkaavaa. Sellaisena hän kuuluu minun mielenkiintoni piiriin. Olet kai kuullut puhuttavan professori Moriartysta?

— Kuuluisasta tieteellisestä rikoksellisesta, joka on yhtä mainio roistojen keskuudessa kuin —

— Minun vaatimaton persoonani, lausui Holmes, estäen minua jatkamasta.

— Hän on tuntematon yleisölle, ajoin minä sanoa.

— Hyvin sattuvasti sanottu! huudahti Holmes. Sinä alat antaa leikillisen pilanteon näytteitä, joita minun täytyy varoa. Mutta kun sinä nimität Moriartya rikokselliseksi, niin sinä lain mukaan olet syypää herjaukseen, ja se juuri on merkillistä ja ihmeellistä. Suurin juontenpunoja, mitä milloinkaan on ollut, kaikenkaltaisten pirullisuuksien järjestäjä, synkimpien salahankkeitten ohjaava järki — aivot, jotka olisivat voineet ohjata kansakuntien kohtaloja — siinä mies! Mutta niin vapaana hän säilyy julkisesta epäluulosta — niin saavuttamattomissa kaikelle arvostelulle, niin ihailtavan taitava hän on ohjaamaan lankoja pysyen itse näkymättömissä, että hän äsken lausumiesi sanojen johdosta voisi haastaa sinut oikeuteen, missä sinut tuomittaisiin maksamaan hänelle vuotuinen eläke korvaukseksi hänen kunniansa loukkaamisesta. Eikö hän ole kirjoittanut teosta "Asteroidin dynamiikka", teosta, joka kohooa puhtaan matematiikan niin korkeille asteille, että väitettiin, ettei tieteellisissä aikakauskirjoissa kukaan kyennyt arvostelemaan kirjaa? Käykö laatuun panetella sellaista miestä? "Hävytön tohtori", "häväisty professori" — sellaisin otsikoin sanomalehdet asiasta kertoisivat. Sellainen on neron valta, Watson. Mutta jos minä selviydyn niistä, jotka ovat vähäpätöisempiä, niin koittanee vielä kerta meidänkin voitonpäivämme.

— Sen minä haluan nähdä! huudahdin innostuneena. Mutta sinähän puhut tuosta Porlockista?

— Niin tosiaankin — tuo niin sanottu Porlock on rengas ketjussa, rengas, joka on jonkun matkan päässä ketjun valtavasta kiinnityskohdasta. Meidän kesken sanottuna ei Porlock ole mikään ehjä rengas. Mikäli minä olen voinut huomata, on hän tämän renkaan ainoa heikko kohta.

— Mutta mikään ketju ei ole voimakkaampi sen heikointa rengasta.

— Olet vallan oikeassa, rakas Watson. Se on juuri Porlockin suuri merkitys. Jällelle jääneen oikeudentunnon hitusen vaikuttaessa häneen ja jonkun sopivaan aikaan hänelle lähetetyn kymmenen punnan setelin herättäessä hänen harrastustaan, on hän pari kertaa ennakoilta lähettänyt minulle tiedonantoja, joilla on ollut arvoa — mitä suurin arvo, niiden avulla kun on voitu ennakoilta tietää ja estää rikos sensijaan että olisi täytynyt tyytyä vain kostamaan se. En ensinkään epäile sitä; jos meillä vain olisi salakirjoituksen avain, niin huomaisimme tämänkin tiedonannon olevan juuri senlaatuinen.

Jälleen levitti Holmes paperin käyttämättömälle lautaselleen. Nousin, kumarruin hänen puoleensa ja katselin omituista kirjoitusta, jonka sisältö oli seuraava:

534P2-13-127-36-31-4-17-21-41-Douglas 109-293-5-37 Birlstone 26 Birlstone 9-13-171.

— Miten sinä selität tämän, Holmes?

— Se on varmaankin yritystä lähettää salainen tiedonanto.

— Mutta mitä hyötyä on käyttää avaimetonta salakirjoitusta?

— Ei mitään tällä kertaa.

— Miksi sanot "tällä kertaa"?

— Siksi että on monia salakirjoituksia, jotka minä voisin selittää yhtä helposti kuin "Timesin" niin sanotun "pelko palstan" salaisuudet. Sellaiset yksinkertaiset keksinnöt virkistävät ajattelukykyä väsyttämättä sitä. Mutta tämä on aivan toista. Ne viittaavat varmaankin jonkun kirjan määrätyn sivun sanoihin. Olen avuton, ennenkuin saan tietää, minkä kirjan mihin sivuihin.

— Mutta mitä merkitsevät "Douglas" ja "Birlstone"?

— Ne sanat on kirjoitettu selvästi sen vuoksi, ettei niitä luultavasti ollut tuolla sivulla.

— Mutta miksi hän ei ole ilmoittanut kirjaa?

— Synnynnäinen teräväjärkisyytesi, tuo sinulle ominainen oveluus, joka tuottaa suurta iloa ystäville, olisi varmaankin estänyt sinut panemasta salakirjoitusta ja sen avainta samaan kuoreen. Jos se olisi joutunut harhateille, olisi lähettäjä ollut tuhon oma. Mutta kun asia on järjestetty, niin kuin nyt, niin molemmat paperit olisivat eksyneet samalle taholle, ennenkuin mitään vahinkoa olisi tapahtunut. Mutta toisen postin pitäisi jo olla täällä ja ihmettelisin, ellei se toisi kirjettä, jossa on tarkempi selitys, tai — mikä on luultavampaa — mainitsemaasi kirjaa.

Holmesin ennustus toteutuikin, kun muutaman minuutin kuluttua palveluspoika Billy tuli tuoden odotetun kirjeen.

— Sama käsiala, huomautti Holmes, avatessaan kirjekuoren, ja tässä on todella nimikirjoitus, lisäsi hän mielissään kääriessään kirjeen auki. Edistymme, Watson.

Mutta hänen otsansa synkistyi, kun hän silmäili kirjeen sisältöä.

— Tämä oli hyvin ikävää, tämä. Pelkäänpä, Watson, että petymme toiveissamme. Kunhan tuon Porlockin ei vain kävisi huonosti. "Hyvä mr Holmes" — niin hän kirjoittaa — "minä en puutu enempää tähän asiaan. Vaara on liian suuri. Hän epäilee minua. Näen, että hän epäilee minua. Vallan odottamatta tuli hän luokseni, kun olin kirjoittanut osoitteen kuoreen lähettääkseni teille salakirjoituksen avaimen. Onneksi ennätin kätkeä sen. Jos hän olisi saanut nähdä sen, olisi minulle käynyt huonosti. Mutta havaitsin epäilyksen hänen silmissään. Olkaa hyvät, polttakaa salamerkein kirjoitettu tiedonantoni, josta teillä ei enää voi olla mitään hyötyä. Fred. Porlock."

Holmes istui hetkisen hypistellen kirjettä, katsellen samalla pesävalkeaan.

— Onhan mahdollista, sanoi hän vihdoin, ettei se merkitse mitään. Ehkä vain huono omatunto ahdisti häntä. Hän tiesi olevansa kavaltaja ja luki senvuoksi syytteen toisen silmistä.

— Ja tuo toinen oli, arvaan minä, professori Moriarty!

— Arvasit oikein. Kun joku tuon joukkion jäsen sanoo: "hän", niin kyllä tiedän ketä tarkoitetaan. Kaikki he tuntevat tämän yksinvaltiaan "hänen".

— Mutta mitä hän sitten taitaa tehdä?

— Hm. Tuo oli kovin laajakantoinen kysymys. Kun sinulla on vastustajanasi yksi Euroopan parhaita aivoja ja niissä avustavat pimeyden kaikki voimat, niin ovat mahdollisuudet moninaiset. Ystävämme Porlock on vallan suunniltaan pelästyksestä. Ole hyvä, vertaa käsialaa kirjeessä käsialaan osoitteessa, mikä viimeainittu on kirjoitettu ennen tuota onnetonta käyntiä. Toinen on selvää ja varmaa, toinen tuskin luettavaa.

— Mutta miksi hän sitten ollenkaan kirjoitti? Miksi hän ei heittänyt kaikkea silleen?

— Siksi että hän pelkäsi minun siinä tapauksessa ryhtyvän tutkistelevaan asiaa ja tuottavan hänelle ikävyyksiä.

— Niin tietenkin, sanoin minä luonnollisesti. Olin nyt ottanut käteeni alkuperäisen salakirjoituksen ja katselin sitä hyvin miettiväisenä. Saattaa tulla hulluksi kun ajattelee, että tämä paperipala sisältää tärkeän salaisuuden, minkä perille ei ihmisvoimin pääse.

Sherlock Holmes oli työntänyt aamiaisensa syrjään sitä maistamatta ja sytyttänyt ilkeäkatkuisen piippunsa, joka oli hänen seuralaisenaan kun hän ajatteli tiukasti.

— Mitenkähän oikeastaan tämä asia lienee, sanoi hän nojautuen taaksepäin ja katsellen kattoon. Seikka jos toinenkin lienee jäänyt sinun Machiavelli-älyltäsi huomaamatta. Tarkastelkaamme tätä ongelmaa puhtaan järjen valossa. Tämä mies viittaa kirjaan. Siinä lähtökohtamme.

— Ja se on sangen häilyvä.

— Katsokaammepa, emmekö saa kiinni siitä. Kun tarkkaan mietin asiaa, ei se näytä niin vallon selvittämättömältä. Mitä viittauksia hän antaa meille kirjan laadusta?

— Ei mitään.

— Niin huonosti ei asianlaita kuitenkaan liene. Salakirjoitus alkaa luvulla 534, suurin numeroin, eikö totta? Otaksumme toistaiseksi, että 534 on kirjan se sivunumero, jota salakirjoitus tarkoittaa. Kirjastamme on jo siis tullut iso kirja, ja onhan sitenkin jo voitettu jotain. Mitä muuta kertoo meille tämä paperi tuosta suuresta kirjasta? Seuraava merkki on P 2. Miten selität sen, Watson? —

— Toinen pykälä eli luku, epäilemättä. Jaetaanhan muutamia suuria tieteellisiä teoksia pykäliinkin.

— Tuskin olet oikeassa, Watson. Olet kai yhtämieltä kanssani siitä, että kun kerran sivun numero on ilmoitettu, niin on yhdentekevää, mihin pykälään tai lukuun tuo sivu kuuluu. Ja sinun täytynee myöntää, että jos sivu 534 on toisen pykälän eli luvun alussa, niin on ensimmäinen pykälä eli luku ollut sietämättömän pitkä.

— Entä toinen palsta? huudahdin minä.

— Hyvä, Watson! Voitat itsesi. Ellei se merkitse palstaa, niin minä suuresti petyn. Alamme siis nyt nähdä edessämme suuren kirjan, joka on painettu kaksipalstaiselle sivulle joiden täytyy olla sangen pitkiä, koska erään sanoista ilmoitetaan olevan kahdessadas yhdeksäskymmeneskolmas. Olemmeko nyt päässeet sille rajalle, jonka voimme saavuttaa tekemällä päätelmiä?

— Pelkäänpä olevan niin hullusti.

— Nyt teet vääryyttä itsellesi. Vielä neronleimaus, rakas Watson! Vielä aivojenponnistus! Jos tuo kirja olisi harvinainen, niin hän olisi lähettänyt sen minulle. Sen sijaan aikoi hän, ennenkuin hänen suunnitelmansa tehtiin tyhjäksi, lähettää minulle salakirjoituksen avaimen tässä kuoressa. Sanoohan hän sen kirjeessään. Tästä päättäen lienee kirja niin tavallinen, että minä hänen mielestään vaikeuksitta saatoinkin hankkia sen. Hänellä oli se ja hän otaksui, että minullakin se varmasti olisi. Lyhyesti sanoen, Watson, kirja on yleisesti levinnyt.

— Olettamuksesi näyttää todennäköiseltä.

— Olemme siis rajoittaneet tutkimustemme alan suureen kirjaan, jonka sivut ovat kaksipalstaiset ja joka on yleisesti käytännössä.

— Raamattu! huudahdin minä voitonriemuisena.

— Ei hullummin, Watson, ei hullummin, muttei kuitenkaan tarpeeksi hyvin arvattu, ellet pane pahaksesi. Joskin minä omasta puolestani voisin ottaa vastaan tuon kohteliaisuuden, niin minä en voi ajatella mitään kirjaa, joka vähemmän todennäköisesti kuin raamattu olisi käsillä Moriartyn liittolaisilla. Sitä paitsi raamattu on ilmestynyt niin monena painoksena, että hän tuskin saattoi luulla kahdella kappaleella olevan samat sivunumerot. Nyt puheena olevasta kirjasta on vain yksi painos. Hän varmasti tietää, että hänen kirjansa sivunumero 534 tarkoin vastaa minun sivuani n:o 534.

— Mutta tällaisia kirjoja ei liene monta.

— Olet oikeassa ja se juuri on pelastuksemme. Meidän tutkimuksemme siis rajoittuvat kirjoihin, joiden paino-osa on määrätty ja joiden voidaan otaksua olevan kenen hallussa hyvänsä.

— Bradshaw! [Yleinen junain aikataulu.]

— Tuskinpa vain, Watson. Bradshawin sanavarasto on sattuva ja ytimekäs, mutta se on sangen rajoitettu. Sen sanavarat eivät sovi yleisluontoisiin tiedonantoihin. Jätämme siis "Bradshaw'n". Sanakirja on sekin sopimaton. Mitä siis on jälellä?

— Joku kalenteri?

— Aivan oikein, Watson! Erehdynpä suuresti, ellet sinä ole osunut oikeaan. Kalenteri! Koetelkaammepa "Whitakerin Almanakkaa!" Sitä käytetään yleisesti. Siinä on tarpeellinen sivumäärä. Sen sivut ovat kaksipalstaiset. Alussa se on niukkasanainen, mutta lopummalla se käy puheliaaksi. Hän otti kirjan, joka oli kirjoituspöydällä. Tässä meillä on sivu 534 kaksipalstaisena. Se käsittelee tarkoin

Britannian Indian kauppaa ja sen kehitysmahdollisuuksia. Ole hyvä ja merkitse sanat muistiin, Watson. Kolmastoista on "Maharatta". Pelkäänpä että se on vähän lupaava alku. Numero 127 on "hallitus", joka jo kuulostaa joltain, vaikkei juuri meistä ja professori Moriartysta puhuttaessa. Mutta yrittäkäämme vielä kerta. Mitä tuo Maharattan hallitus puuhailee? Seuraava sana on surukseni "sianharjaksia". Se ei kelpaa, Watson. Ei päästy mihinkään.

Hän oli puhellut leikkisään tapaan, mutta tuuheitten kulmakarvojen liikahdukset kertoivat pettymyksestä ja harmista. Minä istuin avuttomana ja onnettomana tuijottaen pesävalkeaan. Seurasi pitkä vaitiolo — jonka yhtäkkiä keskeytti Holmes kiiruhtaen kirjakaapin luo, mistä hän palasi toinen keltakantinen kirja kädessään.

— Saimme rangaistuksen siitä, että liian tarkoin seuraamme aikaamme. Olemme edellä ajastamme ja saamme kärsiä seuraukset siitä. Kun tänään on tammikuun seitsemäs päivä, olemme vallan oikein ottaneet käytäntöön uuden almanakan. On enemmän kuin todennäköistä, että Pollock salakirjoitustaan varten käytti viime vuoden, ja sen hän olisi meille ilmoittanut, jos tuo selittävä kirje olisi tullut kirjoitetuksi. Katsokaammepa nyt, mitä sivu 534 paljastaa. N:o 13 on "Jo" ja 127:nä on sana "on". — "Jo on" — Holmesin silmät loistivat tyytyväisyydestä, kun hän luetteli sanat. Hei, hei! Erinomaista. Kirjoita muistiin, Watson. "On jo vaara — voi tulla — hyvin — pian — eräs." Sitten on meillä tässä nimi Douglas — "rikas — maaseutu — nyt — elää — Birlstone — vakaumus — on — uhkaava." Kas niin, Watson! Mitä arvelet tällaisesta terveen järjen käyttämisestä? Jos vihanneskauppialla tuolla kulmassa olisi laakeriseppeleitä kaupan, niin lähettäisin Billyn noutamaan sellaisen.

Istuin katsellen tätä outoa tiedonantoa, jonka olin merkinnyt paperille Holmesin tulkitessa salamerkkejä.

— Kovin omituinen ja hajanainen tapa ilmaista sanottavansa! huomautin minä.

— Hän on päinvastoin onnistunut oikein hyvin, sanoi Holmes. Kun yhdeltä ainoalta palstalta hakee sanoja sanottavaansa varten, niin ei voi toivoa saavansa kaikkia, mitä haluaa. Jotain on jätettävä kirjeensaajan älynkin tehtäväksi. Tämän tarkoitus on aivan selvä. Jotain konnankoukkuu suunnitellaan erästä Douglasta vastaan — ken hän nyt sitten lienee — joka on rikas ja asuu maalla. Hän on vakuutettu — sana "vakaumus" tarkoittaa kyllä sitä — että vaara on uhkaava. Siihen olemme nyt päässeet ja luulenpa tutkimuksemme tulosta kelvolliseksi.

Holmes tunsi tosi taiteilijan persoonatonta iloa onnistuneen teoksen johdosta, samoin kuin hän katkerasti suri, milloin hän ei päässyt sille korkealle tasolle, mille oli pyrkinyt. Hän istui yhä iloitsemassa menestyksestään, kun Billy avasi oven ja tarkastaja Mac Donald Scotland Yardista astui huoneeseen.

Tämä tapahtui kuten mainitsin kahdeksankymmen-luvun loppupuolella, jolloin Alec Mac Donald ei vielä ollut saavuttanut sitä yleistä arvonantoa, jota hän nyt koko maassa nauttii. Hän oli nuori, mutta luotettava salapoliisi, joka oli kunnostautunut useissa niissä rikostutkimuksissa, joita oli uskottu hänelle. Hänen pitkä, jäntevä vartalonsa kertoi tavattomista ruumiinvoimista. Hänen kookas päänsä ja syvällä tähystävät silmänsä kertoivat älystä. Hän oli hiljainen, säntillinen mies, jonka puheessa tuntui hieman skotlantilaista murretta. Holmes oli auttanut häntä urallaan jo kahdesti menestykseen ja saanut ainoaksi palkakseen sen äyllisen ilon, jonka tehtävät olivat hänelle tuottaneet. Tästä syystä skotlantilainen tunsi suurta myötätuntoa ja kunnioitusta yksityismiehenä työskentelevää virkaveljeään kohtaan ja osoitti tätä suoraan kysymällä Holmesin neuvoa pulmallisissa tapauksissa. Keskinertaisuus arvostaa aina itsensä suurimmaksi, mutta kyky tunnustaa neron. Ja Mac Donald oli tarpeeksi kykenevä ammatissaan oivaltaakseen, ettei ensinkään ollut nöyryyttävää pyytää apua mieheltä, joka jo oli ainoa laatuaan Euroopassa sekä lahjakkaisuuteen että kokemukseen nähden. Holmes ei ollut altis ystävyysuhteisiin, mutta hän näki mielellään tuota suurkasvuista skotlantilaista ja hymyili, kun hän nyt tapasi hänet.

— Olette aamun virkku, mr Mac, sanoi hän. Toivon teille menestystä, mutta pelkäänpä, että on jotain pahuutta tekeillä.

— Jos sanoisitte "toivon" sen sijaan että sanotte "pelkään", niin olisitte lähempänä totuutta, mr Holmes, vastasi tarkastaja merkitsevästi hymyillen. Kiitos, kiitos, pieni naukku ei haitanne näin aamukylmään. Ei, ei sikaria. Minun täytyy kiirehtiä, sillä kukaan ei teitä paremmin tiedä, että tapauksen ensi tunnit ovat tärkeimmät. Mutta, — mutta —

Tarkastaja vaikenä äkkiä ja tuijotti paperilippuun, joka oli pöydällä. Se oli sama paperi, jolle olin kirjoittanut tuon salaperäisen tiedonannon.

— Douglas! sopersi hän. Birlstone! Mitä tämä on, mr Holmes? Tämähän on todella noituutta. Mistä ihmeestä olette saanut nuo nimet?

— Se on muuan salakirjoitus, joka Watsonilla ja minulla on ollut syytä selvittää. Mutta mitä vikaa noissa nimissä sitten on?

Mykkänä hämmästyksestä katseli tarkastaja vuoroon kumpaaakin meistä.

— Ei muuta mitään, sanoi hän vihdoin, kuin että mr Douglas Birlstonen herraskartanossa on tänä aamuna murhattu kamalalla tavalla.

TOINEN LUKU.

Mr Sherlock Holmes tekee päätelmiä.

Juuri tällaisia syvästi vaikuttavia kohtauksia varten ystäväni oli kuin luotu. Olisi liioittelua sanoa, että tuo hämmästyttävä tieto olisi järkyttänyt häntä tai saattanut hänet edes jännityksiin. Vaikkakaan hänen monivivahteisessa luonteessaan ei ollut ensinkään julmuutta, niin oli hän jo jokseenkin turtunut hermoiltaan tällaisissa asioissa. Mutta joskin hänen tunteensa olivat jokseenkin tylsät, toimi hänen älynsä herkästi. Hänen kasvoissaan ei näkynyt jälkeäkään siitä kauhusta, jota itse olin tuntenut kuullessani tuon lyhyen selityksen. Ne osoittivat pikemminkin sitä tyyneyttä ja sitä harrastavaa maltillisuutta, jonka huomaa kemistissä, kun tämä tarkkaa kyllästetyn liuvoksensa kiteytymistä.

— Ihmeellistä, sanoi hän. Todella ihmeellistä!

— Ette näytä hämmästyneeltä.

— Asia herättää minussa mielenkiintoa, mr Mac, mutta ei juuri hämmästyttä. Miksi minä hämmästyisin? Saan salaisen tiedonannon taholta, jonka tiedän tärkeäksi. Se varoittaa minua siitä, että vaara uhkaa erästä määrättyä henkilöä. Kun ei vielä ole kulunut tuntiakaan, saan tietää, että tämä vaara on toteutunut ja että puheena oleva henkilö on kuollut. Asia herättää mielenkiintoani, kuten näette, mutta minä en ole hämmästynyt.

Hän selitti lyhyesti tarkastajalle ne tosiasiat, jotka koskivat kirjettä ja salakirjoitusta. Mac Donald istui nojaten leukaansa käsiinsä ja suuret keltaisenharmaat kulmakarvat olivat yhtyneet tuuheaksi harjaksi.

— Aijoin lähteä Birlstoneen nyt aamupäivällä, sanoi hän, ja tulin tänne kysymään, haluaisitteko te — tarkoitan te ja teidän ystäväne — tulla mukaani. Mutta mikäli nyt sain kuulla, lienee viisaampaa, että jäämme Lontooseen.

— Enpä juuri luulisi sitä, sanoi Holmes.

— Hiton harmillista se on, Holmes! sanoi tarkastaja. Päivän parin päästä ovat sanomalehdet täynnään kuvauksia Birlstonen salaperäisestä murhasta, mutta miten käy salaperäisyyden, jos Lontoossa on mies, joka ennusti rikoksen ennenkuin se tapahtui? Meidän on näin saatava käsiimme tuo mies, niin seuraa muu itsestään.

— Todellakin, mr Mac. Mutta miten saatte käsiinne tuon niin sanotun Porlockin?

Mac Donald hypisteli kirjettä, jonka Holmes oli antanut hänelle.

— Leimattu Camberwellissa — se ei meitä suurin auta. Nimi on salanimi, sanotte. Se ei paljon edistä asiaa. Ettekö maininneet lähettäneenne hänelle rahaa?

— Sanoin lähettäneeni kaksi kertaa.

— Miten lähetitte?

— Seteleissä Camberwellin postitoimistoon.

— Ettekö milloinkaan vaivautuneet pitämään silmällä, kuka peri rahat?

— En.

Tarkastaja näytti sekä hämmästyneeltä että hieman nolatulta.

— Miksi ette?

— Siksi että aina pysyn sanoissani? Kun hän kirjoitti ensi kerran, niin lupasin, etten milloinkaan yrittäisi päästä hänen jäljilleen.

— Luulette että hän on jonkun toisen henkilön käskyläinen?

— Tiedän, että niin on asia.

— Tuonko professorin, josta olen kuullut teidän mainitsevan?

— Juuri hänen.

Tarkastaja Mac Donald hymyili ja hänen silmäluomensa värähtelivät kun hän katsahti minuun.

— En tahdo salata teiltä, mr Holmes, sanoi hän, että me salapoliisit arvelemme teidän hieman hassahtavan tuohon professori-otaksumaanne nähden. Olen itse tunnustellut asiaa, ja hän näyttää olevan hyvin kunnioitettava, oppinut ja kyvykäs mies.

— Minua ilahuttaa että olette päässyt niin pitkälle, että tunnustatte hänet kyvykkääksi.

— Sitä ei voine olla tunnustamatta. Saatuaani kuulla mikä käsitys teillä oli hänestä, päätin minä tavata hänet. Minä keskustelin hänen kanssaan auringon- ja kuunpimennyksistä — en käsitä miten johduimme tuohon keskusteluaineeseen — mutta hän otti esille heijastajan ja karttapallon ja selvitti minulle asian minuutissa. Hän lainasi minulle erään kirjan, mutta myönnän kernaasti, että se meni jonkun verran yli ymmärrykseni, vaikka olen opiskellut Aberdeenissa. Hänestä olisi tullut komea pappi laihoine kasvoineen, harmaine hiuksineen ja juhlallisine puhetapoineen. Kun hän erotessamme laski kätensä olkapäälleni, oli se kuin isän siunaus ennen lähtöä kylmään, julmaan maailmaan.

Holmes naureskeli ja hieroi käsiään.

— Verratonta, sanoi hän, verratonta. Sanokaahan, ystäväni Mac Donald, tapahtuiko tämä miellyttävä ja hartautta herättävä keskustelu professorin työhuoneessa?

— Tapahtui, siellä se tapahtui.

— Kaunis huone, vai mitä?

— Hyvin kaunis — niin, todella erinomaisen kaunis, mr Holmes.

— Istuitte hänen kirjoituspöytänsä edessä?

— Aivan oikein.

— Aurinko paistoi teitä silmiin ja professorin kasvot olivat varjossa.

— Silloin oli tosin iltapäivä, mutta muistan, että lampunvalo lankesi kasvoilleni.

— Saatoinpa arvata sen. Huomasitteko sattumalta taulun, joka riippui seinällä professorin pään kohdalla?

— Ei minulta paljon jää huomaamatta, mr Holmes. Olen kyllä ottanut oppia teiltä. Niin, näin taulun — nuori nainen, kasvot käsien varassa ja syrjästä tirkistäen katsojaan.

— Taulu on Jean Baptiste Greuzen maalaama.

Tarkastaja koetti näyttää siltä, kuin asia olisi ollut hänelle mielenkiintoinen.

— Jean Baptiste Greuze, jatkoi Holmes asettaen molempain käsiensä sormenpäät vastakkain ja nojautuen taaksepäin tuolissa, oli ranskalainen taiteilija, jonka loistokausi oli vuosien 1750 ja 1800 välillä. Tarkoitan tietenkin hänen uraansa maalarina. Nykyajan arvostelijat ovat todistaneet enemmän kuin oikeaksi sen kunnioittavan käsityksen, jonka hänen oma aikansa oli hänestä saanut.

Tarkastaja alkoi näyttää hieman hajamieliseltä.

— Eikö olisi parempi — —, sanoi hän.

— Sitähän me juuri teemme, pisti Holmes väliin. Kaikella mitä sanon, on hyvin suoranainen ja merkityksellinen yhteys tuon Birlstonen salaperäisen murhan kanssa. Itse asiassa voitaisiin sitä eräässä merkinnössä nimittää sen keskuskohtaksi.

Mac Donald hymähti ja loi minuun pyytävän katseen.

— Teidän ajatuksenne, mr Holmes, juoksevat niin nopeasti, että minun on vaikea seurata niitä. Jätätte aina välillä pois jonkun kohdan enkä minä oikein käsitä yhteyttä. Mitä ihmettä on tuolla maalari-vainajalla tekemistä Birlstonen asian kanssa?

— Kaikki tieto on hyödyksi salapoliisille, huomautti Holmes. Myöskin se arkipäiväinen seikka, että eräs Greuzen maalaus nimeltään "La fille et l'agreau", vuonna 1865 tuotti miljoonan kaksisataatuhatta frangia — siis yli neljäkymmentätuhatta puntaa — Poptali-huutokaupassa, voi aiheuttaa teissä uuden ajatussarjan.

Oli vallon selvää, että se aiheutti uuden ajatussarjan. Tarkastajan harrastus asiaan näytti hyvin kiihkeältä.

— Tahdon muistuttaa teille, jatkoi Holmes, että professorin palkasta saa varman tiedon useista luotettavista hakemisto-teoksista. Se on seitsemänsataa puntaa vuodessa.

— Kuinka hän sitten on voinut ostaa? —

— Sitä minäkin sanon — kuinka hän on voinut?

— Tämä on vallon merkillistä, sanoi tarkastaja miettiväisenä. Puhukaa enemmän, mr Holmes. On hauskaa kuulla teitä.

Holmes hymyili. Hän lämpeni aina, kun häntä vilpittömästi ihailtiin — tositaiteilijalle ominainen luonteenpiirre.

— Mutta miten käy silloin Birlstonen? sanoi hän.

— Meillä on runsaasti aikaa, sanoi tarkastaja ja katsoi kelloaan. Minulla on tuolla kadulla ajuri ja kahdessakymmenessä minuutissa pääsemme Victoria-asemalle. Mutta miten olikaan tuon taulun laita? Olin kuulevinani teidän joskus sanoneen, ettette milloinkaan ole nähnyt professori Moriartya.

— En olekaan.

— Kuinka sitten voitte olla niin hyvin selvillä hänen huoneestaan?

— Se on vallon toista. Olen kolmesti ollut hänen huoneessaan, kahdesti olen eri tekosyillä odottanut häntä siellä, mutta poistunut ennenkuin hän saapui. Kerran — mutta siitä kerrasta minä tuskin voinen ilmoittaa mitään viralliselle salapoliisille. Viime mainitulla kerralla minä otin vapauden — mitä odottamattomimmalla tuloksella — selailla hänen papereitaan.

— Löysitte jotakin häntä vastaan todistavia papereita?

— En, en kerrassa mitään. Sehän juuri minua ihmetytti. Te nyt kuitenkin ymmärrätte tuon taulun merkityksen. Se todistaa hänen olevan hyvin rikkaan miehen. Miten hän on päässyt niin rikkaaksi? Hän on naimaton. Hänen nuorempi veljensä on asemapäällikkönä länsi-Englannissa. Hänen professorinvirkansa tuottaa hänelle seitsemänsataa puntaa vuodessa ja — hän omistaa Greuze-aulun.

— Entäs sitten?

— Johtopäätös on päivänselvä.

— Tarkoitatte, että hänellä on suuret tulot ja että hänen täytyy hankkia ne laittomalla tavalla?

— Juuri niin. Luonnollisesti on minulla muitakin syitä luulla sitä — tusinoittain vähäpätöisiä lankoja, jotka viittaavat siihen kudoksen keskikohtaan, missä tuo myrkyllinen liikkumaton olento oleilee. Mainitsin Greuzen vain senvuoksi, että hänen taulunsa vuoksi voitte harkita asiaa omien näkemisienne perusteella.

— En voi kieltää, mr Holmes, että kertomanne on mielenkiintoista. Se on enemmänkin, se on ihmeellistä. Mutta lausukaa sanottavanne hieman selvemmin jos voitte. Väärennystäkö, väärän rahan tekoa, murtovarkauksiako tarkoitatte? Mistä tulevat rahat?

— Oletteko milloinkaan lukenut Jonathan Wildistä?

— Nimi tuntuu minusta tutulta. Eikö hän ollut joku romaanisankari? En kuluta paljon aikaani romaani-salapoliiseihin — omituisia veitikoita, jotka suorittavat ihmeellisiä tekoja, mutta eivät milloinkaan päästä näkemään, miten se tapahtuu. He näyttävät toimivan yliluonnollisen innoituksen avulla, eikä järjen ja kokemuksen.

— Jonathan Wild ei ollut mikään salapoliisi eikä myöskään mikään romaanisankari. Hän oli

mestarikonna ja eli viime vuosisadalla — vuoden 1750 vaiheilla.

— Silloin minulla ei ole hänestä mitään hyötyä. Minä olen käytännöllinen mies.

— Mr Mac, käytännöllisintä mihin saattaisitte ryhtyä, olisi sulkeutua kolmeksi kuukaudeksi kammioon ja kaksitoista tuntia päivässä tutkia rikosten aikakirjoja. Kaikki kulkee kiertokulkua, professori Moriarty myöskin. Jonathan Wild oli Lontoon vihollisten salainen käyttövoima. Hän möi heille ajatteluvoimansa ja järjestämiskykynsä viidentoista prosenttia korvausta vastaan. Vanha pyörä pyörii ja samat puolat tulevat jälleen näkyviin. Kaikki on tehty ennen ja tehdään jälleen uudestaan. Kerron teille professori Moriartyta muutamia seikkoja, jotka varmaankin herättävät mielenkiintoanne.

— Varmasti ne huvittavat minua.

— Tiedän sattumalta, kuka on ensimmäinen rengas hänen ketjussaan, tuossa järjestössä, jonka toisessa päässä on tämä harhateille joutunut Napoleon ja sata rappiolle joutunutta ammattimiekkailijaa, taskuvarasta, rahan kiristäjää ja ammattipeluria toisessa päässä, päätepisteitten välillä kaikkia mahdollisia rikoksia. Hänen esikuntapäällikkönsä on översti Sebastian Moran, joka on yhtä arvokkaanylpeä, hillitty ja virallisesti nuhteeton kuin hän itsekin. Mitä luulette hänen maksavan tälle?

— Olisi hauska kuulla.

— Kuusituhatta puntaa vuodessa. Hän noudattaa amerikalaista liikeperiaatetta ja sovittaa palkan kyvyn mukaan. Sain sattumalta tietää tästä yksityisseikasta. Niin paljon ei pääministeri saa. Siitä saatte käsityksen Moriartyn tuloista ja siitä mittakaavasta, minkä mukaan hän työskentelee. Vielä yksi. Aivan äskettäin ryhdyin ottamaan selkoa Moriartyn shekeistä — tavallisista pienistä shekeistä, joilla hän suorittaa talouslaskunsa. Ne olivat osoitetut kuudelle eri pankille. Minkälaisen vaikutuksen tämä tekee teihin?

— Tosin se näyttää omituiselta. Mutta antaako se aihetta mihinkään johtopäätökseen?

— Se antaa minulle aihetta uskoa, ettei hän tahdo puhuttavan hänen rikkauksistaan. Kenenkään ihmisen ei pidä saada tietää mitä hänellä on. Minä arvelen, että hänellä on tili parissakymmenessä pankissa ja että suurin osa hänen omaisuuttaan on sijoitettu ulkomaille, "Deutsche Bank'iin" tai "Credit Lyonnais'hen". Kun joskus saatte pari vuotta jouto-aikaa, niin käyttäkää ne professori Moriartyn tutkimiseen.

Tarkastaja Mac Donald oli keskustelun aikana innostunut yhä enemmän ja kokonaan kiinnittänyt huomionsa siihen, mitä sai kuulla professori Moriartyta. Nyt hänen käytännöllinen skotlantilainen ymmärryksensä kuitenkin sai vallan ja hän ryhtyi jälleen lähinnä olevaan tehtävään.

— Hän ei maatune eikä muuttune, sanoi hän. Olette huvittavilla kaskuillanne johdattaneet meidät syrjäpolulle, hra Holmes. Tärkeintä kaikesta on se, että teidän mielestänne on jonkinlaista yhteyttä professorin ja puheena olevan rikoksen välillä. Sen päätätte siitä varotuksesta, jonka olette saanut tuolta Porlockilta. Emmekö pääse tätä pitemmälle ja emmekö voi saada jotain käytännöllistä hyötyä tästä otaksumasta?

— Voimme saada jonkunlaisen käsityksen rikoksen vaikuttimista. Teidän omituisista huomautuksistanne ilmenee, että tämä on selittämätön tai ainakin vielä toistaiseksi selittämätön murha. Edellyttämällä että rikoksen alkulähde on se miksi olemme sen otaksuneet, voivat vaikuttimet olla kahta eri laatua. Ensiksikin voin sanoa teille, että Moriarty hallitsee väkeänsä rautaisella valtikalla. Hänen kurinsa on kamala. Hänen lakinsa tietää vain yhdestä rangaistuksesta ja se on kuolema. Voimmehan otaksua, että murhattu — tuo Douglas, jonka vastaisen kohtalon eräs pääkonnan käskyläinen tiesi — jollain tavoin on pettänyt herransa. Hän oli saava rangaistuksensa ja se oli tuleva kaikkien tiedoksi, vaikkakin vain herättääkseen heissä kuolemanpelkoa.

— Tuo oli toinen otaksuma, mr Holmes.

— Toinen on se, että Moriarty on tavallisen järjestelmänsä mukaan johtanut rikosta. Oliko siihen liittynyt varkaus?

— En ole kuullut sellaista.

— Jos niin on ollut, niin horjuttaa se edellistä otaksumaa ja tukee jälkimäistä. Moriartya on ehkä pyydetty johtamaan yritystä lupauksella osingosta, tai ehkä hän on ryhtynyt siihen käteismaksusta. Molemmat otaksumat ovat mahdollisia. Mutta olipa nyt kumpi hyvänsä oikea tai vaikka tässä olisi kolmaskin mahdollisuus, niin meidän on etsittävä ratkaisua Birlstonessa. Tunnen miehen liian hyvin uskoakseni, että hän täällä Lontoossa olisi jättänyt mitään jälkiä, jotka johtaisivat meidät hänen luokseen.

— Siis lähdemme Birlstoneen, huudahti Mac Donald ja hypähti pystyyn. On tosiaankin myöhempi kuin luulin. Herroilla on vain viisi minuuttia matkavalmistuksiin.

— Ja se riittää yllin kyllin, sanoi Holmes nousten ja vaihtaen yönutun takkiin. Matkalla pyydän teitä, Mac, kertomaan minulle kaiken.

"Kaikki" osottautui hyvin vähäpätöiseksi, mutta kuitenkin tarpeeksi ollaksemme vakuutetut siitä, että tämä tapaus ansaitsi erikois-asiantuntijan mitä täydellisimmän huomion. Holmesin kasvot alkoivat loistaa ja hän hieroi laihoja käsiään kuunnellessaan niukkoja mutta merkillepantavia yksityiskohtia. Olimme eläneet sisällyksettömiä viikkoja ja tässä tarjoutui nyt vihdoinkin sopiva aihe käyttää näitä merkillisiä lahjoja, jotka samoin kuin kaikki erikoinen lahjakkaisuus käyvät vastukseksi niiden omistajalle, elleivät ole käytännössä. Tämä veitsenterävä äly tylsistyi ja ruostui toimettomuudessa. Sherlock Holmesin silmät säteilivät, hänen kalpeat poskensa saivat väriä ja hänen eloisia kasvojaan valaisi sisällinen hehku, kun hän sai kutsun työhön. Etukumarassa ajurinrattailla kuunteli hän innokkaana Mac Donaldin lyhyttä selostusta siitä tehtävästä, joka odotti meitä Sussex'issa. Tarkastajalla itsellään, hän sanoi, ei ollut asiasta muita tietoja kuin töhryisesti kirjoitettu selonteko, joka oli saapunut maitojunalla aikaisin aamulla. White Mason, paikallinen poliisivirkkamies, oli hänen mieskohtainen ystävänsä, ja sen johdosta oli Mac Donaldille lähetetty sana nopeammin kuin tavallista Scotland Yardista, kun maaseutu tarvitsee sieltä apua. Pääkaupungin erikois-asiantuntijan on tavallisesti seurattava jälkiä, jotka ovat kylmenneet.

— Rakas tarkastaja Mac Donald, niin kuuluu kirje, jonka hän luki meille, virallinen pyyntö saada apuamme lähetetään eri kuoressa. Nämä rivit ovat teille mieskohtaisesti. Sähköttäkää minulle ja ilmoittakaa millä junalla voitte saapua Birlstoneen, niin minä tulen teitä vastaan tai annan jonkun muun tulla teitä vastaanottamaan, ellei minulla ole aikaa. Tämä tapaus saattaa tehdä ihmisen sekapäiseksi. Älkää vitkailko hetkeäkään, vaan lähtekää heti matkalle. Jos voitte saada mr Holmesin matkaan, olisi se hyvä, sillä täällä hän saa mieleistään nähtävää. Voisi luulla kaiken olevan järjestetyn näyttämövaikutusta silmälläpitäen, ellei keskuksena olisi kuollut mies. Tämä tekee ihmisen todella sekapäiseksi.

— Ystävänne ei ole miehekäs, huomautti mr Holmes.

— Ei olekaan. White Mason on kuitenkin hyvin valpas mies, jos saan lausua niin ajatukseni.

— Onko kirjeessä mitään enempää?

— Hän vain sanoo ilmoittavansa meille tarkemmat yksityiskohdat kun tapaamme.

— Miten sitten saitte kuulla mr Douglasista ja siitä, että hänet on murhattu kamalalla tavalla?

— Se oli virallisessa raportissa. Tosin ei siellä sanottu "kamalalla tavalla." Se ei ole mikään virallinen määritelmä. Raportissa oli nimi John Douglas ja se sisälsi, että haulikon laukauksen aiheuttamat vammat olivat päässä. Myöskin aika ilmoitettiin — lähellä keskiyötä eilen illalla. Lisättiin epäilemättä olevan kyseessä murhan, mutta että ketään ei ole pidätetty ja että tapauksessa oli muutamia hyvin pulmallisia ja harvinaisia piirteitä. Siinä kaikki, mitä tähän mennessä tiedämme, Mr. Holmes.

— Luvallanne tyydymme siis siihen, mr Mac. Kiusaus tehdä hätiköimällä päätelmiä riittämättömillä perusteilla on turmioksi ammatillemme. Vain kahdesta seikasta olen nyt täysin varma: Lontoossa on eräät suuret aivot ja Sussexissa on eräs kuollut mies. Näiden välistä ketjua meidän on etsittävä.

KOLMAS LUKU.

Murhenäytelmä Birlstonen kartanossa.

Nyt pyydän saada hetkiseksi vetäytyä syrjään ja kertoa näistä tapahtumista, jotka olivat sattuneet ennen meidän tuloamme paikalle. Luonnollisesti teen sen myöhemmin saamiemme tietojen valossa. Vain siten minä voin antaa lukijalle oikean käsityksen itse henkilöistä ja heidän kohtalojensa merkillisistä vaiheista.

Birlstonen kylä on pieni ja hyvin vanha ryhmä pystyhirsistä rakennettuja mökkejä Sussexin kreivikunnassa pohjoisrajalla. Vuosisatoja oli kylä ollut muuttumaton, mutta vallan viime vuosina sen maalauksellinen ulkomuoto ja asema olivat houkutelleet sinne muutamia varakkaita asukkaita, joiden

huvilat nyt pilkistivät esiin kylän ympärillä olevista metsistä. Paikkakunnalla luullaan näitä suuren Weald-metsän äärimmäiseksi reunaksi, tämä kun harvenee, kunnes se joutuu pohjoisille liitukummuille. Sangen useita puoteja on avattu tyydyttämään lisääntyvän väestön tarpeita. Aikaapa jo näyttää siltä kuin muuttuisi Birlstone kohdakkoin vanhanaikaisesta kylästä nykyaikaiseksi kaupungiksi. Se on sangen suuren maa-alueen keskuksena, koska Tunbridge Wells — lähin vähin merkitsevämpi paikkakunta — on kymmenen tai kahdentoista englannin peninkulman päässä siitä, toisella puolen Kentin rajaa.

Noin puolen englannin peninkulman päässä kaupungista on Birlstonen vanha kartano, tunnettu puistostaan, missä kasvaa valtavia pyökkejä. Osa tuosta kunnianarvoisesta rakennuksesta on peräisin ensimmäisen ristiretken ajoilta, jolloin Hugo de Capus rakensi pienen linnoituksen keskelle maatilaa, jonka Punainen Kuningas oli hänelle lahjoittanut. Tämän turmeli tuli vuonna 1543, mutta muutamat savuttuneet nurkkakivet otettiin käytäntöön, kun Jaakko-kuninkaitten aikana rakennettiin tiilirakennus vanhan läänityslinnan raunioille. Kartanorakennus monine päätyineen ja pienine akkunaruutuineen oli vielä miltei samallinen kuin rakennusmestarin sen jättäessä seitsemännentoista vuosisadan alkupuolella. Niistä kaksinkertaisista vallihautoista, jotka olivat suojelleet sen sotaisempia edeltäjiä, oli ulommainen saanut kuivua ja oli nyt keittiöpuutarhan halvassa toimessa. Sisempi oli sitävästoin jällellä ja ympäröi neljänkymmenen jalan levyisenä, vaikka vain muutaman jalan syvyisenä, koko talon. Pieni joki toi siihen vettä ja virtasi sitten edelleen, niin että vesi, joskin oli sameata, ei milloinkaan ollut epäterveellistä eikä milloinkaan muistuttanut ojaa. Alakerran ikkunat olivat vain jalan yläpuolella vedenpintaa. Taloon ei päässyt muuten kuin nostosiltaa myöten, jonka ketjut ja vintturi olivat ruosteiset ja säröiset. Talon viimeinen haltija oli kuitenkin hänelle luonteenomaisella tarmolla korjannut ne, eikä nostosiltaa vain voitu nostaa, vaan nostettiin se todella ylös joka ilta ja laskettiin taas joka aamu. Kun muinaisen läänitysajan tapoja näin uudelleen noudatettiin, muuttui koko kartano öiksi saareksi — tosiasia, joka oli hyvin suoranaissessa yhteydessä sen salaperäisen tapauksen kanssa, joka pian kiinnitti koko Englannin huomion puoleensa.

Talo oli ollut muutaman vuoden asumaton ja oli se sortua hauskaksi raunioksi, kun Douglasin herrasväki otti sen haltuunsa. Perheeseen kuului vain kaksi henkilöä, John Douglas ja hänen vaimonsa. Douglas oli sangen omituinen mies sekä luonteeltaan että ulkomuodoltaan. Hän oli iältään noin viisikymmenvuotias, hänen kasvonsa olivat karkeapiirteiset, leuka leveä, viikset harmahtavat, erittäin teräväkatseiset harmaat silmät, hänen vartalonsa oli jäntevä ja voimakas eikä ollut menettänyt mitään nuoruuden voimasta ja joustavuudesta. Hän oli hilpeä ja ystävällinen kaikille, mutta käyttäytymistavassa ilmenevä jonkinlainen huolimattomuus pani luulemaan, että hän oli nähnyt elämää yhteiskunnallisilla aloilla, joiden taivaanranta oli paljon matalammalla kuin Sussexin kartanonomistajaperheen, ja kuitenkin — vaikkakin hänen sivistyneemmät naapurinsa katselivat häntä hieman kummeksien ja vierastaen — tuli hän pian kyläläisten suureen suosioon, sillä hän merkitsi aina runsaasti avustuksia armeliaisuustarkoituksiin, kävi helppotajuisissa konserteissa, missä tupakoitiin ahkerasti, ja otti osaa myöskin muihin huvituksiin.

Hänellä oli harvinaisen kaunis tenoriääni ja hän lauloi mielellään kun häntä siihen pyysi. Hänellä näytti olevan runsaasti rahoja, jotka huhun mukaan oli kerätty Kalifornian kultakentillä. Sekä hänen että hänen vaimonsa puheista kävi selvästi ilmi, että hän oli viettänyt osan elämänsä Amerikassa. Hänen anteliaisuutensa ja kansanomaisuutensa herättämä suosio yhä kasvoi, kun saatiin kuulla, että hän oli vallan välinpitämätön kaikista vaaroista. Vaikka hän ratsasti hyvin huonosti, saapui hän kaikille metsästysretkille ja ajoi usein nurin niskoin yrittäessään kilpailla parhaimman kanssa. Kun tuli oli päässyt valloilleen pappilassa, kunnostautui hän pelotta rientämällä takaisin huoneisiin yrittääkseen pelastaa vielä muutamia kapineita, vaikka palokunta oli selittänyt sen olevan mahdotonta. Seurauksena tästä kaikesta olikin, että kartanon John Douglas oli viidessä vuodessa tullut kuuluisaksi Birlstonessa.

Myöskin hänen vaimostaan pitivät ne, jotka olivat häneen tutustuneet, vaikkakin naapurien vierailut olivat englantilaiseen tapaan harvat ja harvinaiset muukalaisen luona, joka oli suosituksitta asettunut asumaan kreivikuntaan. Rouva Douglas välitti tästä sitäkin vähemmän, kun hän luonteeltaan oli hieman arka ja kokonaan käytti aikansa miehensä ja kotiaskareittensa hyväksi. Tiedettiin hänen olevan englantilaisen vallasnaisen, joka oli tavannut mr Douglasin Lontoossa ja että tämä tällöin oli ollut leski. Hän oli kaunis nainen, pitkä, tumma ja solakka, noin kaksikymmentä vuotta nuorempi miestänsä, mikä seikka ei suinkaan näkynyt häiritsevän heidän onneaan eikä tyytyväisyyttään. Toisinaan kuitenkin heidän lähimmät tuttavansa huomauttivat, ettei puolisoitten välinen luottamus liene ollut niin aivan moitteeton, koska vaimo joko oli kovin vaitelias miehensä entisen elämän suhteen tai sitten ei — mikä oli luultavampaa — sitä juuri tuntenut. Muutamat tarkkanäköiset huomioidentekijät olivat myös panneet merkille ja kertoneet, että mrs Douglasia toisinaan vaivasi hermostuneisuus ja että hän saattoi näyttää hyvin levottomalta, jos hänen miehensä tuli myöhään kotiin. Maaseutu-paikkakunnalla, missä kaikki kulki tasaista latuaan ja missä pienet juorut olivat hyvin tervetulleita, ei tämäkään kartanorouvan heikkous jäänyt seulomatta ja selittelemättä, ja sen mittasuhteet suurenivat ihmisten muistissa, kun sattui tapahtumia, jotka antoivat sille erityisen merkityksen.

Tuon katon alla asusti vielä yksi henkilö. Hän oleskeli siellä vain ajoittain, mutta kun hän oli talossa nyt kerrottavina olevien kummallisten tapausten aikana, tuli hän yleisön erikoisen huomion esineeksi. Hänen nimensä oli Cecil James Barker, Hales Lodgen omistaja Hampsteadista. Cecil Barkerin pitkä, solakka vartalo oli hyvin tunnettu Birlstonen pienen kylän pääkadulla, sillä hän oli uuttera ja suosittu vieras kartanossa. Hän herätti sitä enemmän huomiota, kun hän oli ainoa ystävä mr Douglassin varemman elämän ajoilta, joka milloinkaan oli näyttäytynyt tämän uudessa englantilaisessa kotipaikassa. Ei voitu epäillä, etteikö Barker itse olisi ollut englantilainen, mutta hänen puheistaan ilmeni selvästi, että hän oli tutustunut Douglassiin Amerikassa ja jo siellä ollut hänen läheinen ystävänsä. Hän näytti olevan hyvin varakas mies ja väitettiin hänen olevan naimattoman. Iältään hän oli hieman nuorempi Douglassia — enintään nelikymmenvuotias — pitkä, suora, leveähartiainen vartalo, sileäksi ajellut ammattimiekkailijan kasvot, tuuheat mustat kulmakarvat ja käskevät mustat silmät, jotka hänen voimakkaiden käsiensäkin avutta olisivat raivanneet hänelle tien läpi vihamielisen joukon. Hän ei ratsastanut eikä metsästännyt, vaan kulutti päivänsä vaeltelemalla tuossa vanhassa kylässä piippu kädessä tai kävi ajeluretkillä luonnonihanassa ympäristössä isäntänsä seurassa, tai tämän poissa ollessa hänen vaimonsa seurassa. "Huoleton, antelias herra", sanoi hänestä Ames, hovimestari, "mutta en minä haluaisi olla hänen tiellään". Seurustellessaan Douglassin kanssa oli hän herttainen ja luottavainen ja yhtä ystävällinen tämän rouvaa kohtaan — ystävyys, joka useammin kuin kerran näytti hieman suututtavan aviomiestä, siinäkin määrin, että palvelusväki sen huomasi. Sellainen oli kolmas henkilö, joka kuului perhepiiriin väkivallan työn tapahtuessa. Mitä tuon vanhan talon muihin asukkaihin tulee, niin riittääköön, kun jokseenkin runsaasta henkilökunnasta mainitsemme turhantarkan, kunnia-arvoisan ja kelpo mr Amesin sekä mrs Allenin, iloisen ja reippaan naisen, joka vapautti talonrouvan jossain määrin tämän emännänhuolista. Muilla kuudella palvelijalla ei ole mitään tekemistä tammikuun kuudennen yön tapausten kanssa.

Kello oli yksitoista ja neljäkymmentäviisi, kun ensimmäinen tieto saapui pienelle poliisiasemalle, missä Sussexin poliisikunnan kersantti Wilson oli esimiehenä. Mr Cecil Barker oli tullut hyvin liikutettuna ovelle ja soittanut kaikin voimin. Kartanossa oli tapahtunut vallan kauheita ja mr John Douglas oli murhattu. Tämän hän oli kiireessä ja hengästyneenä kertonut. Sitten hän oli rientänyt jälleen takaisin kartanoon, muutaman minuutin kuluttua kersantin seuraamana, joka saapui onnettomuuspaikalle vähän yli kello kaksitoista, ryhdyttyään ripeisiin toimenpiteisiin ilmoittaakseen kreivikuntaviranomaisille, että vakavia asioita oli tapahtunut.

Kun kersantti oli saapunut kartanoon, oli hän huomannut nostosillan olevan alhaalla, akkunain olevan valaistuja ja koko talossa vallitsevan hurjan sekasorron ja levottomuuden. Kuolonkalpeat palvelijat olivat kerääntyneet yhteen ryhmään halliin ja pelästynyt hovimestari seisoi ovelta väännellen käsiään. Cecil Barker yksin näytti olevan oman itsensä ja liikutuksensa herra. Hän oli avannut hallinporttia lähinnä olevan oven ja viitannut kersanttia seuraamaan häntä. Samassa saapui tri Wood, kylän reipas ja yritteliäs lääkäri. Nuo kolme miestä astuivat yhdessä onnettomuushuoneeseen ja kauhun valtaama hovimestari seurasi heidän kintereillään ja sulki oven, jotteivät naispalvelijat olisi saaneet nähdä tuota kamalaa näkyä.

Kuollut makasi selällään keskellä lattiaa kädet ja jalat levällään. Hän oli puettuna vaaleaan yönattuun, joka verhosi yövaatteet. Paljaissa jaloissa oli huopatohvelit. Lääkäri asettui polvilleen hänen viereensä ja nosti lampun pöydältä lattialle. Yksi ainoa silmäys uhriin riitti ilmoittamaan lääkärille, ettei hän tässä enää voinut tehdä mitään hyötyä. Mies oli saanut hyvin pahoja vammoja. Hänen rinnallaan poikittain oli hyvin omituinen ase — haulikko, jonka piiput oli sahattu poikki jalan päässä lukosta. Näkyi selvästi, että pyssy oli laukaistu aivan hänen vieressään ja että koko panos oli sattunut kasvoihin ja ruhjonut päähän. Pyssynliipasimet oli liitetty yhteen teräslangalla, jotta panosten samanaikainen laukaiseminen vaikuttaisi sitä tuhoavammin.

Piirikunnan poliisimies oli järisytetty ja levoton siitä edesvastuusta, jonka hän yhtäkkiä oli saanut niskoilleen.

— Älkäämme koskeko mihinkään, ennenkuin esimieheni saapuvat, sanoi hän hillityllä äänellä ja tuijotti kauhistuneena tuohon hirveään päähän.

— Tähän saakka ei ole koskettu mihinkään, sanoi Cecil Barker, siitä minä voin vastata. Näette kaiken juuri sellaisena kuin se oli minun huomattessani sen.

— Koska se tapahtui? Kersantti oli ottanut esille muistiinpanokirjansa.

— Täsmälleen puoli kaksitoista. En ollut vielä alkanut riisuutua, vaan istuin pesävalkean edessä makuuhuoneessani, kun kuulin laukauksen. Pamahdus, ei ollut kova, vaan tuntui vaimennetulta. Riensin alas. Kolmenkymmenen sekunnin kuluttua olin huoneessa.

— Oliko ovi avoinna?

— Oli, se oli avoinna ja Douglas parka makasi aivan niin kuin nyt näette hänen makaavan. Hänen yökynttilänsä paloi jalassaan pöydällä. Minä sytytin lampun muutaman minuutin kuluttua.

— Ettekö nähneet ketään ihmistä?

— En. Kuulin mrs Douglasin tulevan jälkeeni portaissa ja riensin estämään häntä näkemästä tuota kauheata näkyä. Taloudenhoitajatar, mrs Allen, tuli ja vei hänet pois. Ames oli myöskin tullut alas, ja me kiiruhdimme takaisin huoneeseen.

— Mutta minä olen varmasti kuullut, että nostosilta on aina öisin ylhäällä.

— Niin se oli tänäkin yönä, kunnes minä laskin sen alas.

— Miten on siis murhaaja päässyt pakenemaan? Eihän se ole mahdollista. Mr Douglas on kai itse ampunut itsensä?

— Niin mekin aluksi luulimme. Mutta katsokaahan! Barker veti syrjään uutimen ja näytti, että pieniruutuinen akkuna oli vallan auki. Ja katsokaahan tätä! Hän piti lamppua alempana ja se valaisi veristä tahraa aivan kuin kengän anturan jättämää jälkeä akkunalaudalla. Tuossa on seisonut joku, joka on lähtenyt ulos täältä.

— Arvelette, että joku on kahlannut vallihaudan poikki?

— Niin juuri.

— Jos tulitte huoneeseen puoli minuuttia sen jälkeen kuin rikos oli tehty, täytyi hänen silloin juuri olla vedessä.

— Siitä olen varmasti vakuutettu. Oi, miten toivonkaan, että silloin olisin juossut akkunan luo. Se oli kuitenkin piilossa, kuten näette, uutimen takana ja senvuoksi ei se ensinkään juolahtanut mieleeni. Sitten kuulin mrs Douglasin tulevan portaissa enkä minä voinut päästää häntä huoneeseen. Se olisi ollut liian kamalata.

— Todella kamalata, sanoi tohtori ja katseli ruhjottua päätä ja kauheita tahroja sen ympärillä. Sellaisia vammoja en ole täällä nähnyt Birlstonen rautatieonnettomuuden jälkeen.

— Mutta kuulkaahan nyt, huomautti poliisikersantti, jonka yksinkertainen käsityskyky yhä askarteli tuolla avonaisella akkunalla. Voihan olla paikallaan se mitä sanotte siitä, että mies on päässyt pakenemaan kahlaamalla vallihaudan poikki, mutta minä kysyn, miten pääsi hän ollenkaan taloon, jos nostosilta oli ylhäällä?

— Niin, kas se on juuri arvoitus, sanoi Barker.

— Mihin aikaan silta nostettiin?

— Kello oli lähes kuusi, sanoi hovimestari.

— Olen kuullut, sanoi kersantti, että se tavallisesti nostetaan auringon laskiessa. Tätä aikaa vuotta kellon silloin pitäisi olla lähempänä puoli viittä kuin kuutta.

— Mrs Douglasilla oli vieraita, jotka joivat teetä täällä, sanoi Ames. En voinut vetää ylös nostosiltaa ennenkuin he olivat lähteneet, mutta silloin minä sen tein omakätisesti.

— Tästä selviää, sanoi kersantti, että jos — huomatkaa tarkoin, minä sanon jos — jotkut ovat tulleet sisään ulkoa, on heidän täytynyt kulkea sillan yli ennen kello kuutta ja olla sitten piilossa kunnes mr Douglas kello yhdenoista jälkeen tuli huoneeseen.

— Se on totta. Mr Douglas kiersi joka ilta talon ennenkuin hän asettui levolle, kiersi talon nähdäkseen että tulet oli sammutettu. Sillä asialla hän tuli tännekin. Mies oli väijyksissä täällä ja ampui hänet. Sitten hyppäsi hän ulos akkunasta ja jätti pyssynsä tänne. Niin minä selitän asian, sillä muuten ei siitä saa mitään tolkkua.

Kersantti otti ylös kortin, joka oli lattialla kuolleen vieressä. Korttiin oli huolimattomasti töherretty kirjaimet V.E. ja luku 341.

— Mitä tämä on? sanoi hän näyttäen korttia.

Barker katsoi uteliaana korttia.

— Sitä minä en ole nähnyt ennen. Murhaaja lienee jättänyt sen jälkeensä.

— V.E. 341. En minä käsitä, mitä se saattaisi merkitä.

Kersantti hypisteli korttia suurilla sormillaan.

— Mitä merkitsee V. L.? Ehkä siinä on kahden nimen alkukirjaimet.
Mutta mitä teillä on siinä, tohtori Wood?

Siinä oli sangen iso vasara, joka oli ollut liesimatolla tulisijan edessä — raskas vasara, aijottu karkeita töitä varten. Cecil Barker viittasi laatikolliseen messinkinauloja, jotka olivat uunin reunustalla.

— Mr Douglas muutteli eilen tauluja, sanoi hän. Näin hänen seisovan tällä tuolilla ja asettavan paikoilleen tuon ison taulun, joka on tuolla. Se selittää, miksi vasara on täällä.

— On parasta että asetamme sen takaisin matolle missä se oli, sanoi kersantti ja kynsi vallon ymmällä päättään. Tarvitaan poliisikunnan parhaat päät ennenkuin päästään tämän perille. Tästä tulee tekemistä lontoolaisille ennenkuin kaikki on selvillä. Hän otti lampun ja kulki hitaasti ympäri huonetta. Kuulkaahan! huudahti hän hätäisesti ja työnsi akkunaverhon syrjään. Mihin aikaan nämä verhot vedettiin akkunon eteen?

— Silloin kun lamppu sytytettiin, vastasi hovimestari. Heti kello neljän jälkeen, luulen minä.

— On varmaa, että joku on piiloutunut tänne. Hän piti lamppua alhaalla ja likaisia saappaanjalkia näkyi akkunakomerossa. Tämä näytti todellakin antavan tukea mr Barkerin otaksumille. Mies lienee tullut taloon kello neljän jälkeen, kun verhot olivat vedetty akkunain eteen, mutta ennen kello kuutta, jolloin silta kierrettiin ylös. Hän hiipi tähän huoneeseen, sillä se oli ensimmäinen, minkä hän näki. Kun ei ollut muutakaan piilopaikkaa, niin pujahti hän akkunaverhon taakse. Kaikki tämä näyttää sangen selvältä. Luultavasti hänen varsinaisena tarkoituksenaan oli varastaa, mutta mr Douglas sattui yllättämään hänet, minkä vuoksi hän murhasi mr Douglasin ja pakeni.

— Niin minä sen selitän, sanoi mr Barker. Mutta emmeköhän tuhlaa kallista aikaa? Eiköhän meidän olisi lähdettävä liikkeelle ja tutkittava koko seutu tarkkaan ennenkuin mies ehtii paeta?

Kersantti mietti hetkisen asiaa.

— Täältä ei lähde mitään junaakaan ennen kello kuutta aamulla, niin että rautateitse ei pääse pakenemaan. Jos hän kulkee tietä vaatteet vettä valuen, niin hänet varmaankin huomataan. Itse minä ainakaan en voi lähteä täältä ennenkuin joku tulee minun sijaani. Omasta puolestani olen sitä mieltä ettei kenenkään teistä pidä poistua ennenkuin olemme saaneet enemmän selvyyttä asiaan.

Tohtori oli ottanut lampun ja tutki nyt tarkoin ruumista.

— Mikä merkki tämä on? kysyi hän. Voiko se mahdollisesti olla jossain yhteydessä rikoksen kanssa?

Kuolleen käsivarsi pistihe esiin yönötystä ja oli paljas kyynärpäähän saakka. Keskivaiheilla käsivarren sisäpuolta näkyi omituinen ruskea merkki, kolmio ympyrässä, ja tämä näkyi selvästi harmaanvalkeassa ihossa.

— Se ei ole tatuoitu, sanoi tohtori ja siristi silmiään silmälasien takana. En ole milloinkaan nähnyt tuollaista. Mies on leimattu tulisella raudalla, aivan samoin kuin merkitään karjaa. Mitä se merkitsee.

— En ota selittääkseni mitä se merkitsee, sanoi Cecil Barker, mutta kyllä minä olen huomannut tämän merkin Douglasissa monta kertaa kymmenen viime vuoden kuluessa.

— Niin olen minäkin, sanoi hovimestari. Usein kun isäntäni on käärintynyt ylös hihansa, olen huomannut juuri tuon merkin ja usein olen ihmetellyt mitä se mahtoi tietää.

— Siinä tapauksessa sillä ei ole mitään tekemistä rikoksen kanssa, sanoi kersantti. Mutta omituinen se kuitenkin kaikenkin on. Kaikki tätä koskeva on ihmeellistä. No, mikä nyt on?

Hovimestari oli huudahtanut hämmästyksestä ja osoitti kuolleen kättä.

— He ovat ottaneet hänen vihkisormuksensa! huusi hän.

— Mitä te sanotte?

— Sanon mitä sanon. Isännällä oli aina sileä vihkisormus vasemman käden pikkusormessa. Tuo sormus, jossa on kultapalananen, oli sen yläpuolella ja nimettömässä hänellä oli sormus, joka esitti kiemurtelevaa käärmettä. Kultapala-sormus ja käärmesormus ovat jällellä, mutta vihkimäsormus on poissa.

— Hän on oikeassa, sanoi Barker.

— Sanotteko, kysyi kersantti, että vihkisormus oli toisen alla?

— Oli aina.

— Siinä tapauksessa on murhaaja, tai kukahan nyt lienee, ensin ottanut sormesta niin sanotun kultapala-sormuksen, sitten vihkisormuksen ja sen jälkeen pistänyt kultapala-sormuksen jälleen sormeen.

— Niin on tapahtunut.

Arvoisa maalaispoliisi ravisti päätään.

— Olen sitä mieltä, että kuta pikemmin saamme lontoolaiset salapoliisit ryhtymään asiaan, niin sitä parempi, sanoi hän. White Mason on nokkela mies. Mitkään paikalliset tehtävät eivät ole menneet yli hänen voimiensa. Mutta kyllä minä luulen, että meidän on turvauduttava Lontooseen, ennenkuin pääsemme täysin tämän asian perille. En häpeä sanoa, että se on aivan liian sotkuinen minulle ja minunkaltaisilleni.

NELJÄS LUKU.

Pimeyttä.

Kello kolme aamulla saapui Birlstoneen kersantti Wilsonin hartaasta pyynnöstä Sussexin salapoliisien paras mies päämajasta. Hän saapui läähättävän juoksijan vetämällä kevyillä rattailta. Kello viiden ja neljänkymmenen junassa aamulla oli hän lähettänyt ilmoituksensa Scotland Yardiin ja kello kaksitoista päivällä oli hän Birlstonen asemalla meitä vastaanottamassa. White Mason oli ulkonäöltään levollinen ja vakava mies, puettu väljään tweed-pukuun, punakka, lihavahko. Hänen hieman vääriä, vankkoja sääriään koristivat säärystimet. Hän näytti kelpo maatalanvuokraajalta, ent. metsänhoitajalta tai miltä muulta hyvänsä pikemmin kuin maaseudun rikospoliisin hyvältä edustajalta.

— Tämä on tapaus, joka saattaa tehdä ihmisen hulluksi, sanoi hän vähä vähä. Sanomalehtien edustajat tulevat surisemaan ympärillämme kuin karpäset, kun he oivaltavat mistä on kysymys. Toivon että saamme työmme suoritetuksi ennenkuin he pistävät nenänsä tähän juttuun ja sotkevat kaikki jäljet. En voi muistaa mitään tämantapaista. Useita seikkoja, on meidän alistettava teidän harkittavaksenne, mr Holmes, ellen erehdy. Ja myöskin te, tohtori Watson, saatte osanne siitä, sillä kyllä herrat lääkäritkin tahtovat sanoa sanansa ennenkuin me lopetamme. Teillä on huoneet "Westvillen vaakunassa". Muuta paikkaa ei ole, mutta se kuuluu olevan siisti ja hyvä. Palvelija ottaa laukkunne. Tännepäin, hyvät herrat, olkaa hyvä!

Hän oli hyvin toimelias ja hyväntahtoinen mies, tämä Sussexin salapoliisi. Kymmenessä minuutissa olimme saaneet huoneemme. Vielä kymmenen minuutin kuluttua olimme ravintolan seurusteluhuoneessa ja saimme lyhyen selostuksen niistä tapahtumista, joista kerrottiin edellisessä luvussa. Mac Donald teki muutamia muistiinpanoja sillä välin kun Holmes istui kuunnellen niin ihastuneena ja ihailevana kuin kasvientutkija, joka katselee harvinaista ja kallisarvoista kukkaa.

— Merkillistä! sanoi hän kun kertomus oli hänelle esitetty. Vallan merkillistä! Saatan tuskin muistaa tapausta, jonka yksityiskohdat olisivat olleet omituisemmat.

— Uskoin teidän niin sanovan, mr Holmes, puhui White Mason hyvin mielissään. Seuraamme aikaamme täällä Sussexissa. Olen nyt kertonut teille miten asiat olivat siihen hetkeen saakka, kun lähdin kersantti Wilsonin luota kello kolmen ja neljän välillä aamulla. Takaan että tammavanhus sai panna parastaan! Mutta huomasi sitten ettei minun olisi tarvinnut pitää sellaista kiirettä, sillä siellä ei ollut mitään, mihin olisin heti voinut ryhtyä. Kersantti Wilson oli ottanut selon kaikista tosiasioista. Tarkistin ne, harkitsin niitä ja ehkä lisäsin muutaman, joista itse pääsin selville.

— Mitkä ne olivat, kysyi Holmes.

— Niin, ensin annoin tutkia vasaran. Siinä auttoi minua tohtori Wood. Siinä emme huomanneet mitään väkivallan merkkejä. Olin toivonut, että jos mr Douglas oli puolustautunut vasaralla, olisi hän voinut iskeä merkin murhaajaan ennenkuin hän pudotti sen matolle. Mutta siinä ei ollut mitään tahraa.

— Se tietenkään ei todista mitään, sanoi tarkastaja Mac Donald. Moni murha on tehty vasaralla, vaikkei vasaraan ole jäänyt mitään jälkeä.

— Aivan oikein. Se ei todista ettei vasaraa ole käytetty. Mutta olisihan siinä voinut olla tahroja ja se olisi meitä auttanut. Mutta niitä ei kuitenkaan ollut. Sitten minä tarkastin pyssyä. Siinä on käytettävä isoja haulipatruuneja ja kuten kersantti Wilson huomautti, olivat liipasimet yhdistetyt teräslangalla, niin että takimmaista painettaessa molemmat panokset laukesivat. Tuo poikkisahattu pyssy ei ollut kahta jalkaa pitempi. Sitä saattoi helposti kantaa takin alla. Valmistajan nimeä ei kokonaisuudessaan näkynyt, mutta kirjaimet "PEN" näkyivät piippujen välisessä rihlassa. Lopun nimestä oli saha katkaissut.

— Oliko siinä kiemurainen P ja olivatko kirjaimet E ja N pienemmät? kysyi Holmes.

— Juuri niin oli.

— Pennsylvania Small Arm Company — tunnettu amerikalainen toiminimi, sanoi Holmes.

White Mason katsoi ystävääni kuin vähäpätöinen kyläpoliisi katsoo Harley Streetin erikoisasiantuntijaan, joka viimeksimainittu yhdellä sanalla voi ratkaista ne vaikeudet, jotka saattavat edellisen ymmälle.

— Tuo auttaa meitä suuresti, mr Holmes. Olette epäilemättä oikeassa. Hyvin ihmeellistä. Säilytättekö muistissanne maailman kaikkien asetehtaitten nimet?

Holmes keskeytti keskustelun tästä aineesta torjuvalla kädenliikkeellä.

— Kyllä se on todellakin amerikalainen haulikko, jatkoi White Mason. Luulen lukeneeni, että joissakin osissa Amerikkaa käytetään aseena katkaistua haulikkoa. Huolimatta nimestä piipussa, olisin minäkin keksinyt tuon asian. On siis jonkullainen todistus siitä, että mies, joka tuli taloon ja surmasi sen isännän, oli amerikalainen.

Mac Donald ravisti päätään.

— Ei hätäillä! sanoi hän. Vielä en ole kuullut mitään, joka todistaisi, että joku vieras yleensä olisi tullut taloon.

— Avonainen akkuna, veritahrat akkunalaudalla, omituinen kortti ja jalkineitten jäljet akkunakomerossa, sekä pyssy.

— Mikään tästä ei ole sellaista, ettei sitä olisi voitu järjestää silmäinlumeeksi. Mr Douglas oli amerikalainen tai oli kauan asunut Amerikassa. Samoin oli mr Barkerin laita. Ei tarvitse ulkoa tuottaa amerikalaista amerikalaisen tekojen selitykseksi tässä.

— Mutta Ames — hovimestari!

— Mitä hänestä? Onko hän luotettava?

— Hän on ollut kymmenen vuotta mr Charles Chandosin palveluksessa luotettava ja järkkymätön kuin kallio. Douglasilla hän on palvellut aina siitä saakka kun tämä viisi vuotta sitten tuli kartanoon. Hän ei milloinkaan ole nähnyt sellaista pyssyä tässä talossa.

— Pyssy oli ajottu kätkeväksi. Senvuoksi piiput oli sahattu poikki. Se mahtui mihin laatikkoon tahansa. Ei hän voine vanna, ettei sellaista pyssyä ole talossa ollut.

— Hän ei kuitenkaan ole nähnyt sellaista.

Mac Donald ravisti itsepäistä skotlantilaista päätään.

— En ole vielääkään vakuutettu siitä, että joku on tullut taloon, sanoi hän.

— Pyydän harkitsemaan — hänen skotlantilainen murteensa kuului selvemmin kun hän innostui ja syventyi todisteluihinsa. Pyydän teitä harkitsemaan mitä se tietää, että otaksutaan jonkun ulkoa tulleen tuoneen pyssyn tänne ja tehneen kaikki nämä teot. Se on suorastaan käsittämätöntä. Se on vastoin tervettä järkeä. Eikö ole niin, mr Holmes, kaikesta kuulemastanne päättäen.

— Antakaahan siis kuulua oma mielipiteenne, mr Mac, sanoi Holmes, puolueettomimmalla äänensävyllään.

— Mies ei ole mikään murtovaras — edellyttäen että hän todella on olemassa. Tuo sormusjuttu ja kortti viittaavat suunniteltuun murhaan jostain yksityisyydestä. Sitähän ei voida kieltää. Kuvitelkaammepa nyt miestä, joka hiipii taloon vakavassa aikomuksessa tehdä murha. Jos hän tietää

jotain, niin hän tietää sen, että hänen on vaikea paeta, kun talo on veden ympäröimä. Minkälaisen aseeseen hän valitsisi? Vähimmän hälinää synnyttävän, luulisi. Kun teko on tehty, niin voi hän siinä tapauksessa toivoa voivansa hyvin nopeasti puikahtaa ulos akkunasta, kahlata vallihaudan poikki ja päästä tiehensä kaikessa hiljaisuudessa. Sen käsittää helposti. Mutta onko otaksuttavaa, — että joku tulisi tänne mukanaan hälyyttävän ase mitä on olemassa, hyvin tietäen että se kutsuisi paikalle talon jok'ainoan olennon, minkä nämä vain kynnelle kykenevät, ja kun olisi luultavinta että hänet nähtäisiin ennenkuin pääsisi vallihaudan poikki? Onko se uskottavaa, mr Holmes?

— Puhutte sangen vakuuttavasti, sanoi ystäväni mieltävällisesti, ja tuollaisella menettelytavalla pitäisi olla hyvin harvinaiset syyt. Saanko kysyä teiltä, White Mason, tutkitteko heti vallihaudan vastaisen puolen katsoaksenne oliko jälkiä kestäen, joka oli noussut vedestä?

— Ei ollut mitään jälkiä, mr Holmes, mutta hauta on reunustettu kivillä ja saattoi tuskin odottaa löytävänsäkään sellaisia.

— Ei jälkiä eikä merkkejä?

— Ei.

— Vai niin! Estääkö meitä, mr White Mason, nyt mikään lähtemästä heti kartanoon? Ehkä huomaamme jonkun muun vähäpätöisen seikan, josta voi tehdä johtopäätöksiä.

— Juuri sitä minäkin ajoin ehdottaa, mr Holmes, mutta luulin olevan parasta tutustuttaa teidät kaikkiin olosuhteisiin ennenkuin lähdemme. Otaksun, että jokin seikka on herättänyt erikoista huomiotaanne — White Mason katsoi arkaillen yksityissalapolisiin.

— Olen ennen työskennellyt mr Holmesin kanssa, sanoi tarkastaja Mac Donald. Hän noudattaa pelin periaatteita.

— Ainakin omaa käsitystäni niistä, sanoi Holmes ja hymyili. Kun minä ryhdyn jotain tapausta tutkimaan, niin ryhdyn siihen palvelukseni oikeutta ja edistääkseni poliisin toimintaa. Jos minä milloinkaan työssä olen eronnut julkisesta poliisista, niin olen tehnyt sen siksi, että poliisi ensin on eronnut minusta. Ei milloinkaan ole tarkoituksenani menestyä sen kustannuksella. Samalla minä korostan, mr White Mason, oikeuttani työskennellä omalla tavallani, ja ilmoittaa tulokset aikana, jonka itse valitsen — mieluummin kokonaisina kuin hajanaisina.

— Kyllä minä tiedän, että teidän läsnäolonne on meille kunniaksi ja me ajomme sanoa teille kaiken minkä tiedämme, sanoi White Mason sydämellisesti. Tulkaa nyt mukaan, tohtori Watson, ja kun se aika tulee, niin toivomme kaikki saavamme sijan teidän kirjassanne.

Kuljimme omituista vanhaa kyläkatua, jota katkolatvaiset jalavat reunustivat. Kadun päässä oli kaksi vanhaa kivipatsasta, sammaltuneita, sateitten ja tuulten pahoinpitelemiä. Niitten päässä oli jotain merkillistä ja muodotonta, mikä ennen oli ollut Birlstonen Capusin pystyynkohoava leijona. Lyhyen kävelymatkan jälkeen pitkin kiemurtelevaa tietä nurmikojen ja tammien välissä, millaisia vain tapaa maaseudulla Englannissa, tie äkkiä kääntyi, ja edessämme oli pitkä, matala, Jaakko-kuninkaitten aikuinen, likaisen maksanvärisestä tiilistä rakennettu talo, jonka sivuilla oli vanhanaikuinen puutarha oksitetuine lehtikuusineen. Kun pääsimme lähemmäksi, näimme puisen nostosillan ja kauniin, leveän vallihaudan, joka kylmässä, talvisessa auringonpaisteessa päilyi tyvenenä ja kirkkaana kuin elohopea. Kolme vuosisataa oli tuo vanha kartano nähnyt kuluvan, kolme vuosisataa syntymisineen ja tupaantulijaisineen, maalaishuveineen ja ketunajoineen. Kyllä oli ihmeellistä että vanhuuden ijällä tämä synkkä tapaus oli luonut varjonsa yli näitten kunnianarvoisien muurien ja kuitenkin — nämä omituiset terävät katonharjat ja esiinpistävät päädyt muodostivat sangen sopivan kehyksen kamalille ja julmille salajuonille. Kun katselin syvällä seinässä olevia akkunoita ja koko tuota pitkä, synkkää julkipuolta, jonka peruskiviä vesi huuhteli, niin ymmärsin, ettei mikään näyttämö olisi voinut olla sopivampi sellaista murhenäytelmää varten.

— Tuo akkuna se on, sanoi White Mason, tarkoitan akkunaa lähinnä oikealla nostosillasta. Se on avoinna, aivan samoin kuin se huomattiin yöllä.

— Kyllä siitä on kovin ahdas päästä sisään.

— Niin onkin, ei mies liene ollut lihava. Ei tarvita terävää älyä sen johtopäätöksen tekemiseen. Mutta te tai minä siitä kuitenkin jotenkuten keinottelisimme itsemme sisään.

Holmes astui vallihaudan reunalle ja katseli toiselle puolelle. Sitten tarkasteli hän rantakivitystä ja sen viereistä nurmikonreunaa.

— Olen katsellut tarkkaan, mr Holmes, sanoi White Mason. Ei siinä ole mitään. Ei mitään merkkiä siitä, että joku olisi tullut maihin. Mutta miksi hän jättäisikään jälkiä?

— Aivan oikein. Miksi hän jättäisi jälkiä? Onko vesi aina sameaa.

— Tavallisesti on sillä tämä väri — virta sekoittaa siihen savea.

— Miten syvä on hauta?

— Noin kaksi jalkaa sivuilla ja kolme keskellä.

— Siis voimme kokonaan luopua ajatuksesta että mies olisi hukkunut haudan poikki tullessaan?

— Varmaankin. Ei lapsikaan voisi siihen hukkuu.

Kuljimme nostosillan yli ja meidät päästi taloon omituinen, kulmikas ja näivettyynyt vanha mies, jonka ilmoitettiin olevan hovimestari Ames. Ukkoraiska oli kalpea ja vapisi vielä säikähdyksensä jälkeen. Kylän poliisikersantti, pitkä, surumielinen, turhantarkka olento, oli vielä vartiossa onnettomuushuoneessa. Tohtori oli poistunut.

— Onko mitään uutta tapahtunut, kersantti Wilson? kysyi White Mason.

— Ei, sir.

— Voitte lähteä kotiinne. Olette saanut kylleksenne. Jos tarvitsemme teitä, lähetämme teitä hakemaan. Hovimestari voi jäädä tänne ulkopuolelle. Pyytäkää häntä ilmoittamaan mr Cecil Barkerille, mrs Douglasille ja taloudenhoitajattarelle, että me hetken kuluttua ehkä haluamme puhua heidän kanssaan. Nyt, herraseni, sallinette minun esittää ensin ne käsitykset, jotka minä olen saanut asiasta, niin voitte sitten muodostaa oman mielipiteenne.

— Onko se itsemurha vai murha — siinä ensimmäinen kysymyksemme, eikö totta, arvoisat herrat? Jos tässä olisi tapahtunut itsemurha, niin täytyisi meidän uskoa, että tämä mies on ensiksi ottanut sormestaan vihkisormuksen ja kätkenyt sen, että hän sitten, yönuttuun pukeutuneena, on tullut tänne alas, survonut vähän multaa akkunakomeroon verhon taakse, uskottaakseen ihmisille, että joku on seisonut siellä häntä odottamassa, avannut akkunan, sivellyt verta akkunalaudalle...

— Tuota ei kukaan voi uskoa, sanoi Mac Donald.

— Se on minunkin mielipiteeni. Itsemurha on tässä mahdoton. Siis on tehty murha. Ja nyt meidän on saatava selko siitä, onko murhan tehnyt joku, joka tuli ulkoa, vai joku, joka oli jo ennestään talossa.

— Kertokaahan todisteenne.

— Molempiin vaihtopuoliin liittyy sangen suuria vaikeuksia, mutta jommalla kummalla tavalla sen on täytynyt tapahtua. Otaksukaammepa ensin, että rikoksen tekivät joku tai jotkut, jotka ennestään olivat talossa. He saivat tämän miehen tänne alas kun kaikki oli rauhallista ja hiljaista, mutta kukaan ei vielä ollut nukkunut. Sitten he suorittivat tekonsa maailman kummallisimmalla, hälyyttävimmällä aseella — aseella, jota ei milloinkaan ennen ole nähty talossa. Tämä selitys ei tunnu kovin uskottavalta, vai mitä?

— Ei, ei siltä tunnu.

— Hyvä, mutta kaikki myöntänevät sen, että sitten kun laukaus oli ammuttu, kului enintään minuutti, ennenkuin koko seurue — ei ainoastaan mr Barker, vaikka hän kehuu tulleen ensiksi, vaan myöskin Ames ja kaikki muut — oli saapunut paikalle. Tahdotteko väittää, että rikollinen niin lyhyessä ajassa olisi ennättänyt jättää jälkiä akkunakomeroon, avata akkunan, sivellä verta akkunalaudalle, ottaa vihkisormuksen kuoltelelta ja kaiken muun? Onko se mahdollista?

— Esityksenne on selvä, sanoi Holmes. Minun tekee mieleni yhtyä siihen.

— Siinä tapauksessa on meidän palattava siihen otaksumaan, että rikoksen on tehnyt joku ulkoa tullut. Vieläkin kohtaamme muutamia sangen suuria vaikeuksia, mutta ne eivät enää ole mahdottomuuksia. Mies tuli taloon kello puoli viiden ja kuuden välillä — siis hämärän alkamisen ja sillan nostamisen välillä. Talossa oli ollut muutamia vieraita ja ulko-ovi oli auki, niin ettei mikään estänyt häntä. Ehkä hän oli tavallinen murtovaras, ehkä hänellä oli jotain kaunaa mr Douglasia vastaan. Kun mr Douglas oli viettänyt suurimman osan elämänsä Amerikassa ja haulikko lienee amerikalaista tekoa, lienee viimemainittu olettamus uskottavin. Hän hiipi tähän huoneeseen, sillä se oli ensimmäinen mihin hän pääsi, ja piiloutui akkunaverhon taakse. Sinne hän jäi kello yhteentoista saakka illalla. Siihen aikaan tuli mr Douglas huoneeseen. Noitten molempain miesten kohtaaminen oli lyhyt, sillä mrs Douglas väittää, ettei hänen miehensä ollut hänen luotaan poissa kuin muutaman minuutin, ennenkuin hän kuuli laukauksen.

— Sen todistaa kynttiläkin.

— Aivan niin. Kynttilää, joka oli uusi, ei ole palanut kuin puoli tuumaa. Mr Douglas on varmaankin asettanut sen kädestään pöydälle ennenkuin hänen kimppuunsa hyökättiin, muuten se luonnollisesti olisi kaatunut samalla kuin hän kaatui. Se todistaa, ettei hänen kimppuunsa karattu heti kun hän tuli huoneeseen. Kun mr Barker tuli, sytytti hän lampun ja sammutti kynttilän.

— Kaikki tuohan on selvää.

— Näillä perusteilla voimme nyt kertoa tapahtuman kulun. Mr Douglas tulee huoneeseen. Hän laskee kynttilän kädestään. Verhon takana näkyy mies. Hän on asetettu tällä pyssyllä. Hän sanoo, että hän tahtoo saada vihkisormuksen — taivas tiesi miksi, mutta niin sen on täytynyt tapahtua. Mr Douglas luopui siitä. Kylmäverisesti tai taistellen — onhan mahdollista, että Douglas tarttui vasaraan, joka löydettiin matolta — ampui roisto sitten Douglasin tällä hirveällä tavalla. Sitten heitti hän pyssyn sekä myöskin, siltä näyttää, tämän kummallisen kortin, jossa on merkki V. L. 341, mitä se nyt sitten merkinnee, sekä pakeni akkunasta ja vallihaudan poikki samassa silmänräpäyksessä kuin mr Barker tuli huoneeseen ja huomasi rikoksen. Mitä arvelette siitä, mr Holmes?

— Hyvin mielenkiintoista, mutta se ei tunnu oikein vakuuttavalta.

— Olisihan suorastaan hassua, ellei jokainen muu selitys olisi vielä mahdottomampi, huudahti Mac Donald. Joku on surmannut miehen, ja ken sen lieneekin tehnyt, niin voin minä selvästi todistaa, että hänen olisi pitänyt tehdä se toisella tavalla. Mitä hän tarkoittaa, kun valitsee niin vaarallisen pakotien? Mitä hän tarkoittaa käyttäessään haulikkoa, kun hänen ainoa pelastuksenmahdollisuutensa oli äänettämyys? Kuulkaahan nyt mr Holmes, teidän on annettava meille vihjaus, koska kerran sanotte, ettei mr White Masonin todistelu tunnu vakuuttavalta.

Holmes oli tarkoin kuunnellut tätä pitkää puhetta eikä häneltä ollut jäänyt ainoakaan sana kuulematta hänen tarkan katseensa suuntautuessa milloin sinne milloin tänne, ja hänen otsansa rypistyessä ajatusten ponnistellessa.

— Haluan kernaasti useampia tosiasioita ennenkuin muodostan itselleni mielipidettä, mr Mac, sanoi hän ja laskeutui polvilleen kuolleen viereen. Häntä on todellakin runneltu pahasti. Pyytäkää hovimestaria tänne hetkiseksi... Ames, kuulin että te monasti olette nähnyt tämän hyvin harvinaisen merkin, poltetun kolmion ympyrän sisässä mr Douglasin käsivarressa?

— Olen nähnyt sen monasti, sir.

— Ja ette liene koskaan kuullut mitään viittaustakaan sen merkityksestä?

— En, sir.

— Kun se poltettiin ihoon niin se varmaankin tuotti tuskaa, sillä se on varmasti poltettu. Huomaan nyt että mr Douglasin leuassa on palanen iholaastaria. Näittekö sen hänen eläessään?

— Näin, hän sai haavan kun ajoi aamulla partaansa.

— Oletteko milloinkaan huomannut, että hän ennen on saanut haavoja?

— En pitkään aikaan, sir.

— Sitä sietää ajatella! sanoi Holmes. Tietenkin se voi olla pelkkä sattuma, mutta se voi myöskin viitata hermostumiseen, josta ilmenee hänelle olleen syytä peljätä jotain vaaraa. Huomasitteko hänen käytöksessään eilen mitään outoa, Ames?

— Huomasin, että hän oli hieman levoton ja liikuttunut, sir.

— Todellako? Sitten hyökkäys ei liene ollut niin vallan odottamaton? Ehkä te, mr Mac, otatte huoleksenne kyselemisen?

— En, mr Holmes, te teette sen paljon paremmin.

— Hyvä on, siirrymme sitten tähän korttiin — "V. L. 341." Se on karkeata kartongipaperia. Onko teillä sellaista paperia talossa?

— En luule.

Holmes meni kirjoituspöydän luo ja kaatoi vähän mustetta kummastakin mustepullosta imupaperiin. Tätä ei ole kirjoitettu tässä huoneessa. Tämä muste on mustaa, tuo on tumman sinipunertavaa. Se on

kirjoitettu karkealla kynällä ja nämä kynät ovat hyvin teräviä. Ei, luulen että se on tehty muualla. Ettekö voi yrittää selittää näitä merkkejä, Ames?

— En, en ymmärrä ollenkaan mitä se tarkoittaa.

— Mitä te arvelette, mr Mac?

— Tuntuu joltain salaseuralta. Samoin on laita käsivarressa olevan merkin.

— Niin minustakin, sanoi White Mason.

— Voimmehan toistaiseksi otaksua olevan niin ja sitten katsoa missä määrin vaikeutemme hälvenevät. Tuollaisen seuran asiamies tunkeutuu taloon, odottaa mr Douglasia, ampuu häneltä melkein pään aseellaan ja pääsee pakoon kahlaamalla vallihaudan poikki jätettyään kuolleen viereen kortin, joka sittenkun se on mainittu sanomalehdissä ilmoittaa seuran muille jäsenille, että kostotyö on suoritettu. Kaikki tämä kuulostaa hyvältä. Mutta miksi juuri kaikista aseista on valittu tämä pyssy?

— Niin, sanokaa miksi!

— Ja miten selittää sormuksen katoaminen?

— Käsittämätöntä!

— Ja miksi ei mitään vangitsemista? Kello on nyt yli kahden. Otaksun varmasti että aamuhämärästä saakka on jokainen poliisikonstaapeli neljäkymmenen penikulman päässä täältä ollut ulkona etsiskelemässä märkää muukalaista.

— Se on varmaa, mr Holmes.

— Ellei hänellä ole läheisyydessä jotain luolaa tai kuivaa vaatekertaa saatavissa, niin he tuskin voivat päästää häntä käsistään. Ja tähän saakka he eivät kuitenkaan ole saaneet häntä kiinni. Holmes oli mennyt akkunan luo ja tutki suurennuslasiansa avulla veritahraa laudalla. Tämä on aivan varmasti jalkineen jälki. Tavattoman leveä se on — se miltei viittaa lautajalkaan. Kummallista, sillä mikäli voi huomata jalanjälkiä akkunankomeron mullassa, niin viittaavat ne kauniimpimuotoiseen jalkapohjaan. Ei kuitenkaan voi kieltää että ne ovat hyvin epäselvät. Mitä tuolla pöydän alla on?

— Mr Douglasin käsipunnukset voimisteluharjoituksia varten, sanoi Ames.

— Punnuksetko? Minä näen vain yhden. Missä toinen on?

— Sitä en tiedä, mr Holmes. Ehkei milloinkaan ole ollutkaan useampaa kuin yksi. En ole nähnyt niitä moneen kuukauteen.

— *Yksi* käsipunnus —, sanoi Holmes hyvin vakavana, mutta kiivas koputus ovelle lopetti hänen huomautuksensa. Pitkä, päivettynyt, voimakas, parraton mies katsahti huoneeseen. Helposti arvasin, että hän oli tuo Cecil Barker, josta olin kuullut puhuttavan. Hänen käskävä katseensa siirtyi nopeasti ja kysyvästi kasvoista kasvoihin.

— Ikävä että häiritset teidän neuvotteluanne, sanoi hän, mutta teidän täytyy saada kuulla viimeinen uutinen.

— Onko joku vangittu?

— Ei, ikävä kyllä. Mutta he ovat löytäneet hänen polkupyöränsä. Mies on jättänyt polkupyöränsä. Tulkaa katsomaan sitä. Se on tuskin sadan kyynärän päässä porstuan ovelta.

Näimme kolme tai neljä tallirenkkiä ja pari tyhjäntoimittajaa seisomassa taloon johtavan tien vierellä ja tutkimassa polkupyörää, joka oli löydetty ryhmästä laakeripensaita, joiden väliin se oli kätkeyty. Se oli sangen kulunut Rudge-Whitworth-pyörä, likainen kuin olisi sillä kuljettu pitkä taival. Satulalaukussa oli öljyastia ja muita tarpeita, muttei mitään, mistä olisi saanut selkoa sen omistajasta.

— Olisi hyvä apu poliisille, jos polkupyörät olisivat numeroidut ja rekisteröidyt, sanoi tarkastaja. Meidän täytyy kuitenkin olla kiitollisia saaliistamme. Ellemme saakaan tietää, minne hän on livistänyt, niin saamme tietää, mistä hän on tullut. Mutta mikä ihme on saanut miehen jättämään tämän jälkeensä? Ja miten hän on ilman sitä päässyt täältä? Ei näytä siltä, että saisimme pienintäkään valonhäivähdyistä tähän asiaan, mr Holmes.

— Niinkö arvelette? sanoi ystäväni mietteissään. Saammepahan kuitenkin nähdä.

VIIDES LUKU

Murhenäytelmän henkilöt.

— Oletteko katselleet niin paljon kuin haluatte tuossa kirjoitushuoneessa? kysyi White Mason, kun jälleen menimme rakennukseen.

— Tällä kertaa, vastasi tarkastaja ja Holmes nyökäytti päätään.

— Silloin ehkä haluaisitte kuulla muutamien talon asukkaiden todistuksen? Voimme käyttää ruokasalia. Ames, olkaa hyvä ja tulkaa te nyt ensin ja kertokaa, mitä tiedätte.

Hovimestarin kertomus oli sekä yksinkertainen että selvä ja hän teki hyvin uskottavan vaikutuksen. Hän oli joutunut herra Douglasin palvelukseen kun tämä viisi vuotta sitten oli ensin tullut Birlstoneen. Hän oli saanut kuulla, että mr Douglas oli rikas herra, joka oli hankkinut omaisuutensa Amerikassa. Hän oli ollut ystävällinen ja hienotunteinen isäntä — ei juuri sellainen, johon Ames oli tottunut, mutta mikään ei ole täydellistä tässä maailmassa. Mitään pelon oireita ei hän milloinkaan ollut nähnyt herra Douglasissa, päinvastoin oli tämä pelottomin mies minkä hän milloinkaan oli tuntenut. Hän oli käskenyt, että nostosilta oli vedettävä ylös joka ilta, koska se oli vanhan talon tapa ja hän mielellään noudatti vanhoja tapoja. Herra Douglas meni harvoin Lontooseen ja poistui harvoin kylästä, mutta oli päivää ennen rikosta ollut Tunbridge Wellsissa ja tehnyt ostoksia kaupoissa. Hän, Ames, oli sinä päivänä herra Douglasissa huomannut aivan tavatonta ärtyisyyttä ja kärsimättömyyttä. Ames ei ollut pannut levolle illalla, vaan oleskellut tarjoiluhuoneessa rakennuksen takapuolella ja järjestänyt pöytähopeita, kun hän oli kuullut kellon kovasti soivan. Mitään laukausta ei hän ollut kuullut, mutta oli tuskin ollut mahdollista, että hän olisi voinut kuulla sen, sillä tarjoiluhuone ja keittiö olivat kaukana kirjoitushuoneesta useampien suljettujen ovien ja pitkän käytävän takana. Taloudenhoitajatar oli tullut huoneestaan kiivaan soiton johdosta hänkin. He olivat yhdessä menneet talon etupuolelle. Ennätettyään portaitten juurelle olivat he nähneet rouva Douglasin tulevan portaita alas. Ei, hän ei ollut kiirehtinyt eikä Amesin mielestä näyttänyt erittäin kiihtyneeltäkään. Juuri kun hän oli ennättänyt viimeisille porrasaskelille, oli herra Barker syössyt ulos kirjoitushuoneesta. Hän oli pidättänyt rouva Douglasia ja pyytänyt häntä kääntymään takaisin.

— Jumalan tähden, palatkaa huoneeseenne! huusi hän. Jack parka on kuollut. Ette voi mitään tehdä. Jumalan tähden, menkää takaisin.

Vielä hetkisen houkuteltuaan rouva Douglasia portaissa, sai herra Barker hänet palaamaan huoneeseensa. Hän ei ollut itkenyt eikä huutanut. Taloudenhoitajatar rouva Allen oli seurannut häntä yläkertaan ja ollut hänen kanssaan hänen makuuhuoneessaan. Ames ja herra Barker olivat menneet kirjoitushuoneeseen, jossa kaikki oli ollut samassa kunnossa kuin hiukan myöhemmin kun poliisi tuli. Kynttilä ei ollut silloin sytytetty, mutta lamppu paloi. He olivat katsoneet ulos akkunasta, mutta yö oli hyvin kylmä eikä mitään näkynyt eikä kuulunut. Sitten he olivat kiiruhtaneet eteiseen, missä Ames oli vääntänyt vintturia ja laskenut alas nostosillan. Herra Barker oli senjälkeen kiiruhtanut kutsumaan poliisia.

Sellainen oli pääsisällöltään hovimestarin todistus.

Taloudenhoitajattaren rouva Allenin kertomus piti yhtä toverin kertomuksen kanssa vaikei se ollut niin seikkaperäinen. Hänen huoneensa oli hiukan lähempänä talon julkisivua kuin tarjoiluhuone, jossa Ames oli askarrellut. Hän oli paneutumassa levolle, kun kiivas soitto herätti hänen huomionsa. Hän oli hiukan kuuro eikä ehkä siksi ollut kuullut laukausta, mutta olihan kirjoitushuone sangen etäälläkin hänen huoneitaan. Hän muisti, että hän oli kuullut jotakin, jota hän oli luullut oven paukahdukseksi. Mutta se oli ollut paljon aikaisemmin — vähintään puolituntia ennen kuin kello soi. Kun Ames oli rientänyt talon julkipuolelle, oli hän seurannut. Hän näki herra Barkerin hyvin kauhistuneena ja kalpeana tulevan kirjoitushuoneesta. Hän oli kiiruhtanut rouva Douglasia vastaan, joka oli tullut portaissa, ja pyytänyt häntä palaamaan huoneeseensa, mutta taloudenhoitajatar ei ollut kuullut, mitä rouva oli vastannut.

— Seuratkaa häntä. Jääkää hänen luokseen! oli hän sanonut rouva Allenille.

Hän oli siksi mennyt emäntänsä kera tämän makuuhuoneeseen ja koettanut rauhoittaa häntä hiukan. Rouva Douglas oli ollut hyvin kiihtynyt ja hänen koko ruumiinsa oli vavissut, mutta hän ei ollut yrittänyt mennä alakertaan. Hän istui yönutussaan tulen ääressä pää käsiin kätkeytynä. Rouva Allen oli ollut hänen luonaan suurimman osan yötä. Toiset palvelijat olivat panneet levolle eivätkä saaneet mitään tietää ennenkuin vähää ennen kuin poliisi saapui.

Tämän kertoi taloudenhoitajatar, jolla ristikuulustelussa ei ollut muuta lisättävää kuin valitushuutoja ja kauhunilmauksia.

Herra Cecil Barker tuli todistajana rouva Allenin jälkeen. Mitä tuli edellisen yön tapauksiin oli hänellä vain vähän lisättävää siihen, mitä hän jo oli sanonut poliisille. Omasta puolestaan oli hän varma siitä, että murhaaja oli päässyt pakoon akkunasta. Siinä suhteessa piti hän veritahraa ratkaisevana. Sitäpaitsi ei ollut muuta mahdollisuutta päästä pakoon kun nostosilta oli ylhäällä. Hän ei voinut käsittää minne murhaaja oli joutunut tai miksi hän oli jättänyt polkupyörän, jos se nyt oli hänen. Eihän ollut mahdollista, että hän oli hukkunut juoksuhautaan, joka ei miltään kohdalta ollut kolmea jalkaa syvempi.

Omasta puolestaan oli hänellä hyvin varma teoria murhasta. Douglas oli umpimielinen mies eikä puhunut milloinkaan erinäisistä vaiheista elämässään. Aivan nuorena hän oli Irlannista muuttanut Amerikkaan. Hänellä oli ollut siellä varsin suuri menestys ja Barker oli ensi kerran tavannut hänet Kaliforniassa, missä heillä oli yhteinen kaivososuus Benito Canyoniksi nimetyllä paikalla. Heillä oli ollut varsin hyvä onni, mutta aivan äkkiä oli Douglas myynyt osuutensa ja lähtenyt Englantiin. Hän oli siihen aikaan leski. Barker oli sitten muuttanut rahaksi omaisuutensa ja muuttanut Englantiin, missä hän oli asettunut asumaan Lontooseen. Silloin he olivat uudistaneet ystävyytensä. Douglas oli tehnyt sen vaikutuksen, että häntä uhkasi joku vaara ja Barker oli aina arvellut, että hänen äkillinen lähtönsä Kaliforniasta sekä talon vuokraaminen niin rauhallisessa maassa kuin Englanti oli yhteydessä tämän vaaran kanssa. Hän oli kuvitellut, että joku salainen seura, joku järkähtämätön järjestö ajoi Douglasia takaa eikä lepäisi ennenkuin oli surmannut hänet. Jotkut sanat, jotka Douglas oli tullut sanoneeksi, olivat herättäneet hänessä tämän käsityksen vaikkei Douglas ollut milloinkaan sanonut hänelle, mikä tämä salainen seura oli, eikä myöskään miten hän oli joutunut sen vihoihin. Hän otaksui, että kirjoitus kortissa jotenkin tarkoitti tätä salaista seuraa.

— Kuinka kauvan olitte yhdessä herra Douglasin kanssa Kaliforniassa? kysyi tarkastaja Mac Donald.

— Viisi vuotta kaikkiaan.

— Sanotte, että hän oli silloin naimaton?

— Leski.

— Oletteko milloinkaan kuullut, mistä hänen ensimmäinen vaimonsa oli kotoisin?

— Ei, mutta muistan Douglasin sanoneen, että hän oli syntyperältään ruotsalainen ja olen nähnyt hänen valokuvansa. Hän oli hyvin kaunis. Hän kuoli tyfoidikuumeeseen vuotta ennenkuin opin Douglasin tuntemaan.

— Ettekö aseta hänen entistä elämäänsä yhteyteen jonkun Amerikan osan kanssa?

— Olen kuullut hänen puhuvan Chicagosta. Hän tunsu hyvin kaupungin ja oli työskennellyt siellä. Olen kuullut hänen puhuvan rauta- ja hiilialueista. Hän oli aikoinaan matkustanut varsin paljon.

— Oliko hän politikko? Oliko salaisella seuralla tekemistä politiikan kanssa?

— Ei, hän ei piitannut ollenkaan politiikasta.

— Teillä ei ole syytä luulla, että hän oli tehnyt itsensä vikapääksi rikokselliseen tekoon?

— Päinvastoin — rehellisempää miestä en ole milloinkaan tuntenut.

— Oliko hänen elämässään Kaliforniassa mitään omituista?

— Hän oleskeli mieluummin kaivososuudellamme vuoristossa ja työskenteli siellä. Hän ei milloinkaan tahtonut lähteä muiden miesten seuraan jos hän saattoi välttää sen. Tämä antoi minulle ensimmäisen aiheen luulla, että häntä ajettiin takaa. Kun hän sitten äkkiä läksi Europaan, tulini vakuutetuksi siitä. Luulen, että häntä oli jotenkin varoitettu. Ennenkuin oli viikkoa kulunut hänen lähdöstään tuli puoli tusinaa miestä kysymään häntä.

— Mitä miehiä?

— He näyttivät sangen vaarallisilta — tulivat kaivokselle ja tahtoivat tietää missä hän oli. Minä sanoin heille, että hän oli lähtenyt Europaan, mutta etten tiennyt, mistä häntä piti sieltä etsiä. Heillä ei ollut hyvä mielessä, sen huomasi selvästi.

— Olivatko nämät miehet amerikalaisia — kalifornialaisia?

— En tiedä olivatko he kalifornialaisia, mutta kyllä he olivat amerikalaisia. En tiedä, mitä he olivat ja olin iloinen kun he lähtivät.

— Ja tämä tapahtui kuusi vuotta sitten?

— Lähemmäs seitsemän.

— Ja te olitte silloin viisi vuotta ollut yhdessä hänen kanssaan Kaliforniassa, joten tuo juttu on tapahtunut vähintään yksitoista vuotta sitten.

— Niin kyllä.

— Sen on täytynyt olla erittäin syvää vihaa, joka on voinut säilyttää niin kauvan katkeruutensa. Se ei varmaankaan aiheutunut mistään pikkuseikasta.

— Minusta se synkisti koko hänen elämänsä. Hän ei oikein voinut sitä milloinkaan karkoittaa mielestään.

— Mutta ettekö arvele, että jos jotakuta alituisesti uhkasi vaara, jonka laadun hän tuntee, niin pitäisi hänen turvaa saadakseen kääntyä poliisin puoleen?

— Se oli ehkä vaara, jolta ei kukaan voinut häntä varjella. Olen unohtanut sanoa teille, että hän aina kantoi asetta. Hänellä oli aina revolveri taskussa. Mutta onnettomuudeksi oli hän eilen illalla puettu yönuttuun ja oli jättänyt aseensa makuuhuoneeseen. Hän luuli kai olevansa turvassa, kun nostosilta oli ylhäällä.

— Tahtoisin saada hiukan tarkemman selon aikamääristä, sanoi Mac Donald. Kuusi vuotta sitten Douglas lähti Kaliforniasta. Vuotta myöhemmin saavuitte te tänne, vai kuinka?

— Niin, se on totta.

— Ja hän on ollut naimisissa viisi vuotta. Te tulitte kai jokseenkin samoihin aikoihin kun hän meni naimisiin.

— Noin kuukautta ennen häitä. Minä olin hänen sulhaspoikansa.

— Tunsitteko rouva Douglasia ennen hänen avioliittoaan?

— Ei, en tuntenut. En ollut käynyt Englannissa kymmeneen vuoteen.

— Mutta sitten olette tavannut häntä varsin usein?

Barker katsoi tuikeasti salapoliisiin.

— Olen tavannut *Douglasia* varsin usein senjälkeen, vastasi hän. Ja jos olen tavannut rouvaakin, on se tapahtunut siksi ettei voi seurustella aviomiehen kera tuntematta hänen vaimoaan. Jos kuvittelette että on jossakin yhteydessä. —

— En kuvittele mitään, herra Barker. Minun täytyy tietysti tehdä kaikki kysymykset, jotka ovat yhteydessä jutun kanssa, mutta en tietysti tahdo loukata teitä.

— Muutamat kysymykset ovat loukkaavia, vastasi Barker harmistuneena.

— Tahdomme vain saada selon tosiasioista. On tärkeätä teille ja kaikille, että ne selviävät. Hyväksyikö herra Douglas täydellisesti ystävyys teidän ja hänen vaimonsa välillä?

Barker kalpeni ja hänen suuret vahvat kätensä puristuivat suonenvedontapaisesti nyrkkiin.

— Teillä ei ole oikeutta tehdä sellaisia kysymyksiä! ärjäsi hän. Mitä on sillä tekemistä rikoksen kanssa jota tutkitte?

— Minun täytyy toistaa kysymys.

— Siinä tapauksessa kieltäydyn vastaamasta siihen.

— Voitte kieltäytyä vastaamasta, mutta ymmärrätte kai, että kieltäytymisenne sinänsä on vastaus, sillä te ette kieltäytyisi ellei teillä olisi jotakin salattavaa.

Barker seisoi muutaman sekunnin tuikean näköisenä ja rypisti, ajatuksiin vaipuneena kulmakarvojaan. Mutta sitten hän katsahti ylös ja hymyili.

— Otaksun, sanoi hän, että herrat yksinkertaisesti tekevät velvollisuutensa, ja että ainoastaan voin pyytää teitä olemaan vaivaamatta rouva Douglasia tämän asian takia, sillä hänellä on ilmankin suruja. Voinhan sanoa teille, että Douglas raukalla todella oli huomattava vika ja että se oli hänen

mustasukkaisuutensa. Hän piti minusta niin paljon kuin mies voi pitää ystävistä. Ja hän tunsu harrasta hellyyttä vaimoan kohtaan. Hän tahtoi niin mielellään, että minä olisin täällä ja kirjoitti alinomia ja pyysi minua tulemaan. Ja kuitenkin sattui, että kun hänen vaimonsa ja minä puhuimme toistemme kanssa tai olimme yhtä mieltä jostakin asiasta, niin vyöryi kuin mustasukkaisuuden aalto hänen ylitseen, hän menetti itsehillitsemiskykynsä ja saattoi lausua mitä mielettömimpiä syytöksiä. Monta kertaa olen tästä syystä päättänyt, etten enää tulisi tänne, mutta silloin kirjoitti hän katuvia ja rukoilevia kirjeitä, jotka pakottivat minut tulemaan. Vaikkapa olisivat viimeiset sanani, voin vakuuttaa teille, hyvät herrat, ettei kellään miehellä ole ollut uskollisempaa eikä rakastavampaa vaimoa, sekä voisın lisätä, luotettavampaa ystävääkään.

Hän puhui tuntehikkaasti ja vakaumuksella, mutta kuitenkin ei tarkastaja Mac Donald tahtonut jättää ainetta.

— Tiedätte kai, että vainajan vihkimäsormus oli otettu pois hänen sormestaan?

— Siltä näyttää, sanoi Barker.

— Mitä sillä tarkoitatte? Tiedättehän, että se on totta?

Mies näytti epäröivältä ja hämmentyneeltä.

— Kun sanon, että siltä näyttää, tarkoitin, että voitaisiin ajatella, että hän on itse ottanut pois sormuksen.

— Se seikka, että sormus on poissa — kuka sitten lieneekin sen ottanut — voisi kenessä hyvänsä herättää ajatuksen, että avioliitto ja murhenäytelmä olivat jossakin yhteydessä keskenään, eikö totta?

Barker kohautti leveitä olkapäitään.

— Ei ole minun asiani sanoa, mitä ajatuksia se voi herättää, vastasi hän, mutta jos tarkoitatte, että se mitenkään heittäisi varjon tämän naisen kunniaan — hänen silmänsä säihkyivät, mutta hän maltoi nähtävästi mielensä ja hillitsi jälleen vihansa — niin olette väärässä, enempiä en voi sanoa.

— En luule, että minulla tällä kertaa on muuta kysyttävää, sanoi Mac Donald kylmästi.

— Oli vielä muuan pikkuseikka, huomautti Sherlock Holmes. Kun tulitte huoneeseen, paloi vain yksi kynttilä pöydällä, vai kuinka?

— Niin kyllä.

— Sen valossa näitte tuon kauhean mikä oli tapahtunut.

— Niin kyllä.

— Soititte heti apua?

— Soitin.

— Ja apu tuli kohta?

— Noin minuutin kuluttua.

— Mutta kun väkeä tuli sisään, oli kynttilä sammutettu ja lamppu sytytetty. Se tuntuu hyvin kummalliselta.

Taas näytti Barker epäröivän.

— En ymmärrä, että se olisi kummallista, mr Holmes, vastasi hän oltuaan hetken vaiti. Kynttilä valaisi heikosti. Lamppu oli pöydällä ja minä sytytin sen.

— Ja puhalsitte kynttilän sammuksiin?

— Niin puhalsin.

Holmes ei enää kysynyt muuta ja luotuaan ajattelevaisesti ja, kuten minusta näytti, uhmaavasti katseen toisesta toiseen kääntyi Barker ja poistui huoneesta.

Tarkastaja Mac Donald oli lähettänyt yläkertaan kirjelapun, jossa hän sanoi tulevansa mrs Douglasin huoneeseen, mutta tämä oli vastannut tulevansa ruokasaliin. Nyt astui hän sisään — pitkä, kaunis, noin kolmikymmenvuotias nainen, hyvin umpimielinen ja hillitty, aivan toisenlainen kuin se traagillinen ja

epätoivoinen olento, jonka olin odottanut näkeväni. Tosin olivat hänen kasvonsa kalpeat ja piirteet pingoittuneet kuten ankaran iskun jälkeen, mutta hänen esiintymisensä oli tyyntä ja kaunismuotoinen käsi, joka nojasi pöydänkulmaan, oli yhtä vakava kuin omani. Hänen surulliset rukoilevat silmänsä siirtyivät omituisen kysyvin ilmein toisesta toiseen piirissämme. Kysyvää katsetta seurasi äkkiä nopeasti lausutut sanat:

— Oletteko vielä keksinyt mitään? kysyi hän.

Mielikuvitusko oli syynä siihen, että minusta hänen äänessään oli enemmän pelkoa kuin toivoa.

— Olemme ryhtyneet kaikkiin ajateltaviin toimenpiteisiin, mrs Douglas, vastasi tarkastaja. Voitte olla vakuutettu siitä, ettei mitään ole laiminlyöty.

— Älkää säästäkö mitään kustannuksia, sanoi hän tyyneellä, kumealla äänellä. On varma toivomukseni, että koetetaan kaikin tavoin.

— Mahdollisesti voitte sanoa jotakin, joka valaisee asiaa.

— Pelkään, etten voi, mutta kaikki mitä tiedän, on teidän käytettävänä.

— Olemme kuulleet mr Cecil Barkerilta, ettette nähnyt — tarkoitan ettette käynyt huoneessa, jossa murhenäytelmä tapahtui.

— Ei, hän sai minut kääntymään takaisin rappusissa. Hän pyysi ja rukoili minua palaamaan huoneeseen.

— Sen ymmärrän. Olitte kuullut laukauksen ja heti tullut alas?

— Panin yönutun päälleni ja läksin alakertaan.

— Kuinka pitkän ajan kuluttua laukauksen perästä mr Barker pidätti teidät portaisa?

— Ehkä parin minuutin. On vaikea määritellä aikaa sellaisina hetkinä. Hän rukoili minua, etten menisi kauvemmas. Hän vakuutti, etten voisi mitään tehdä ja sitten talutti taloudenhoitajatar, mrs Allen minut portaita ylös. Kaikki oli kuin kamalaa unta.

— Voitteko sanoa meille, kuinka kauvan miehonne oli alakerrassa ennenkuin kuulitte laukauksen?

— Ei, sitä en oikein tiedä. Hän meni alakertaan pukeutumishuoneestaan, enkä kuullut milloin hän lähti. Hänellä oli tapana tehdä kierros talossa joka ilta, sillä hän oli levoton tulen vuoksi. Se on ainoa, jonka vuoksi olen nähnyt hänet levottomana.

— Siihenpä juuri halusinkin tulla, mrs Douglas. Vasta Englannissako te tutustuitte mieheenne?

— Niin. Me olemme olleet naimisissa viisi vuotta.

— Oletteko kuullut hänen puhuvan jotakin tapauksesta Amerikassa, jonka takia vaara uhkasi häntä?

— Kyllä, vastasi hän viimein. Minulla on aina ollut tunne, että vaara uhkasi häntä. Hän ei tahtonut puhua kanssani siitä asiasta. Se ei johtunut luottamuksen puutteesta, sillä meidän välillämme vallitsi mitä täydellisintä rakkaus ja luottamus, vaan se johtui siitä, ettei hän mitenkään tahtonut saattaa minua levottomaksi. Hän luuli, että minä surisin sitä, jos saisin tietää kaikki, ja siksi hän vaiken.

— Kuinka saatoitte silloin tietää sen?

Mrs Douglasin kasvoja valaisi haihtuva hymy.

— Voiko mies koko elämänsä kätkeä salaisuutta ilman että nainen, joka rakastaa häntä, saa siitä vihiä? Tiesin sen monista merkeistä. Minä ymmärsin sen hänen kieltäytymisistään puhua minun kanssani erinäisistä tapauksista hänen Amerikassaoloajallaan. Ymmärsin sen erinäisistä varovaisuustoimenpiteistä, joihin hän ryhtyi. Ymmärsin sen muutamista sanoista, jotka hän tuli lausuneeksi. Ymmärsin sen tavasta, jolla hän katseli odottamattomia muukalaisia. Olin aivan varma siitä, että hänellä oli mahtavia vihollisia, että hän luuli heidän olevan hänen jäljillään ja että hän aina oli varuillaan heitä vastaan. Niin varma olin siitä asiasta, että tunsin todellista tuskaa, jos hän tuli kotiin myöhemmin kuin odotin häntä.

— Rohkenenko kysyä, mitkä olivat ne sanat, jotka hän tuli lausuneeksi! — kysyi Sherlock Holmes.

— "Kauhun laakso", vastasi mrs Douglas. Niitä sanoja hän käytti, kun kysyin häneltä. "Olen ollut kauhun laaksossa, enkä ole vielä päässyt sieltä pois". "Emmekö milloinkaan pääse pois Kauhun laaksosta?" oli minulla tapaa kysyä häneltä, kun hän näytti tavallista vakavammalta. "Toisinaan luulen,

ettemme milloinkaan pääse", vastasi hän joskus.

— Te kai kysyitte häneltä, mitä hän tarkoitti "Kauhun laaksolla."

— Niin, sen tein, mutta silloin hän tuli hyvin vakavaksi ja pudisti päätään. "On tarpeeksi pahoin, että toinen meistä on vaeltanut sen varjossa", sanoi hän. "Jumala suokoon, ettei se milloinkaan lankeisi sinun ylitsesi." Se oli kai joku todellinen laakso, jossa hän oli asunut ja jossa hänelle oli tapahtunut jotakin kamalaa, siitä olen varma, mutta enempiä ei minulla ole siitä kerrottavaa.

— Eikö hän milloinkaan maininnut mitään nimiä.

— Kyllä; hän makasi kerran kuumehoureissa, kun hänelle oli metsästysretkellä sattunut onnettomuus kolme vuotta sitten. Silloin muistan hänellä alati olleen erään nimen huulillaan. Kun hän lausui sen, ilmaisi hänen äänensä vihaa ja todellista kauhua, Mc Ginty oli tuo nimi — päämestari Mc Ginty. Kysyin häneltä, kun hän parani, kuka Mc Ginty oli ja kenen päämestari hän oli? "Ei ainakaan minun pääni, Jumalan kiitos," vastasi hän ja nauroi — enempiä en saanut häntä sanomaan. Mutta on varmasti jotakin yhteyttä "päämestari" Mc Gintyn ja "Kauhun laakson" välillä.

— On vielä yksi seikka otettava huomioon, sanoi tarkastaja Mac Donald. Tehän tutustuitte mr Douglasiin eräässä täyshoitolassa Lontoossa ja menitte siellä hänen kanssaan kihloihin? Oliko jotakin romantillista, jotakin hämää tai salaperäistä häitten yhteydessä.

— Romantillista se oli kyllä — niinhän on aina — mutta ei mitään salaperäistä.

— Eikö hänellä ollut kilpakosijaa?

— Ei, minä olin täydellisesti...

— Olette epäilemättä kuullut, että hänen vihkisormuksensa on otettu häneltä. Eikö se herätä teissä mitään epäluuloa? Jos otaksumme että joku vihollinen entisajoilta on keksinyt hänen jälkensä ja tehnyt rikoksen, niin mitä mahdollista syytä on hänellä voinut olla ottaa hänen vihkisormuksensa?

Olisin voinut vanhoa, että nuoren naisen huulilla häivähti mitä heikoin hymyn varjo.

— Sitä en todellakaan tiedä, vastasi hän. Kyllähän se on kummallista.

— Nyt emme enää pidätä teitä kauvemmin ja minä olen pahoillani, että meidän täytyy vaivata teitä tällaisena aikana, sanoi tarkastaja. Muutamat muut kohdat ovat tosin selvittämättä, mutta me voimme kääntyä puoleenne sikäli kuin uusia seikkoja ilmaantuu.

Hän nousi ja taas huomasi tuon nopean kysyvän katseen, jonka hän tullessaan oli luonut meihin. Minkä vaikutuksen on todistukseni tehnyt teihin? Hän olisi yhtä hyvin voinut lausua ääneen kysymyksen. Kumartaen päätään lähti hän huoneesta.

— Kaunis nainen, hyvin kaunis nainen, sanoi Mac Donald mieltävissä, kun ovi oli sulkeutunut mrs Douglasin jälkeen. Tuo Barker on kyllä ollut täällä usein vieraana. Hän on sitä lajia miehiä, jotka vetävät naisia puoleensa. Hän myöntää, että vainaja oli mustasukkainen ja ehkä hän parhaiten tiesi mitä syytä hänellä oli olla sitä. Ja sitten tuo sormus. Sitä ei voi lakata ajattelemasta. Mies, joka tempaa vihkisormuksen vainajan kädestä — mitä sanotte siitä Holmes?

Ystäväni oli istunut pää käsiin painettuna ja syviin ajatuksiin vaipuneena. Nyt hän nousi ja soitti kelloa.

— Ames, sanoi hän kun hovimestari tuli sisään, missä mr Cecil Barker on nyt?

— Minä katson.

Hän tuli heti takaisin ja sanoi mr Barkerin olevan puutarhassa.

— Voitteko muistaa, Ames, mitä mr Barkerilla oli jalassaan yöllä, kun tulitte hänen luokseen kirjoitushuoneeseen?

— Kyllä, mr Holmes, hänellä oli huopatohverlit jalassaan. Minä menin noutamaan hänelle saappaat, kun hän meni poliisia hakemaan.

— Missä ovat tohverit nyt?

— Ne ovat tuolin alla eteisessä.

— Hyvä on, Ames. Luonnollisesti on meille tärkeätä tietää, mitkä jäljet ovat mr Barkerin ja mitkä

jonkun ulkoa tulleen henkilön.

— Niin luonnollisesti. Panin todellakin merkille, että tohvelit olivat veren tahrinat — niin olivat muuten omanikin.

— Se ei kai ole ihmeellistä, kun tietää, miltä huoneessa näytti. Me soitamme, jos haluamme teiltä jotakin muuta.

Muutamia minuitteja senjälkeen olimme kirjoitushuoneessa. Holmes oli ottanut mukaan huopatohvelit eteisestä. Anturat olivat, kuten Ames oli sanonut, aivan oikein veren tahrinat.

— Kummallista! mutisi Holmes seisossaan päivän valossa akkunan luona ja tarkkaan tutkiessaan niitä. Todella hyvin kummallista.

Hänelle ominaisella kissamaisen nopealla liikkeellä kumartui hän ja asetti tohvelin verimerkille akkunassa. Se sopi täydellisesti siihen. Hän hymyili ja katsoi virkatovereihinsa.

Tarkastaja loisti mielenkiinnosta ja mursi nyt niin vahvasti skotlanniksi, että kuulosti siltä kuin olisi lyöty kepillä rautatankoja.

— Ei ole epäilystäkään siitä asiasta! huudahti hän. Barker on itse asettanut merkin sinne. Se on leveämpi kuin mikään saappaan jälki. Muistan teidän sanoneen, että se osoitti lautajalkaa ja tässä on selitys. Mutta mitähän tässä piilee, mr Holmes, mitähän tässä piilee?

— Niin, mitähän tässä piilee? toisti ystäväni miettiväisenä.

White Mason nauroi salavihkaa ja hieroi ammatillisen tyytyväisyyden elähyttämänä lihavia käsiään.

— Sanoinhan, että tästä saattaa tulla hassuksi! huudahti hän lopuksi, ja niin saattaakin tulla.

KUODES LUKU.

Vähän valoa.

Noiden kolmen salapoliisin oli tutkittava useata syrjäseikkaa, minkä vuoksi minä palasin yksin vaatimattomaan asuntoomme kyläravintolassa. Sitä ennen minä kuitenkin lähdin pienelle kävelyllä kummalliseen vanhanaikuiseen puutarhaan, joka oli talon sivustoilla. Sitä ympäröi kaikkialta rivi omituisen muotoisiksi leikattuja lehtikuusia. Lehtikuusien rivien sisäpuolella oli avara ja kaunis nurmikenttä, jonka keskellä oli aurinkokello. Kokonaisvaikutus oli niin rauhallinen ja tyyntävä, että se tuntui hyvin suloiselta minun hieman kiihottuneille hermoilleni. Tässä rauhallisessa ilmapiirissä saattoi unohtaa tai vain hurjan sekavana painajaisena muistaa synkän kirjoitushuoneen ja sen lattialla pitkällään olevan verisen ruumiin. Ja kuitenkin — kun juuri kävelin siellä ja koetin virvoittaa sieluani lempeän sulotuoksuudessa ympäristössä, sattui jotakin hyvin kummallista, mikä palautti muistiini murhenäytelmän ja jätti mieleeni hyvin synkän vaikutuksen.

Olen sanonut, että puutarhaa ympäröi rivi koristeelliseen muotoon leikattuja lehtikuusia. Kaukana rakennuksesta nämä kuuset tihenivät pensasaidaksi. Pensasaidan ulkosivulla, talosta tuleville näkymättömissä, oli kivipenkki. Kun lähenin tätä paikkaa, olin kuulevinani ääniä — jonkun karkealla miehenäänellä lausutun huomautuksen, mihin vastaukseksi kuului pieni naisen naurahdus. Seuraavassa silmänräpäyksessä olin tullut toiselle puolelle pensasaitaa, joka päättyi siinä lähellä ja katseeni sattui mrs Douglassiin ja tuohon Barkeriin, ennenkuin he olivat huomanneet minun tulleen. Rouva Douglasin ulkonäkö järkytti hermojani. Ruokasalissa hän oli ollut niin häveliäs ja ylevä. Nyt hän oli heittänyt kaikki murheenmerkit. Hänen silmänsä säteilivät elämänhalua ja hänen kasvojaan värähdytteli vielä nauru, jonka tuo toinen oli aiheuttanut. Barker istui etukumarassa kädet ristissä ja kyynärpäät polviin nojaten ja hänenkin kasvoillaan väreili samantapainen hymy. Silmänräpäyksen kuluttua — mutta silmänräpäyksen liian myöhään molemmat jälleen olivat teeskennellyn vakavia, sillä he olivat nähneet minut. He vaihtoivat nopeasti pari sanaa, minkä jälkeen Barker nousi ja tuli minua vastaan.

— Anteeksi, sir, mutta eikö minulla ole kunnia puhua tohtori Watsonin kanssa?

Kumarsin niin kylmästi, että varmasti saattoi selvästi huomata, minkä vaikutuksen he olivat minuun tehneet.

— Luulimme teitä siksi, sillä onhan teidän ystävyysuhteenne mr Sherlock Holmesiin yleisesti tunnettu. Onko teillä mitään sitä vastaan, että tulisitte pariksi minuutiksi puhelemaan mrs Douglasin kanssa?

Seurasin häntä tuikean näköisenä. Näin sieluni silmillä selvästi lattialla viruvan silvotun ruumiin. Ja muutamia tunteja murhenäytelmän jälkeen istuivat murhatun vaimo ja hänen paras ystävänsä nauramassa pensaankana puutarhassa, joka oli ollut hänen! Tervehdin sangen tylästi nuorta rouvaa. Tuolla salissa olin ottanut osaa hänen suruunsa. Nyt kohtasin hänen katseensa säälimättömin silmin.

— Pelkään että pidätte minua tunteettomana ja kovasydämisenä, sanoi hän.

Kohautin olkapäitäni.

— Eihän minulla ole mitään sen asian kanssa tekemistä, sanoin minä.

— Ehkä joskus arvostelette minua oikein. Jos vain voisitte kuvitella —

— Tohtori Watsonin ei tarvitse kuvitella mitään, tokaisi Barker vapaasti. Kuten hän itse sanoo, ei hänellä ole vähintäkään tekemistä asian kanssa.

— Aivan oikein, sanoin minä, ja siksi pyydän saada jatkaa kävelyäni.

— Viipykää hetken! huudahti mrs Douglas rukoilevasti. On kysymys, jota te olette pätevämpi ratkaisemaan kuin kukaan muu maailmassa ja vastauksella voi olla suuri merkitys minulle. Paremminkin kukaan muu tunnette mr Holmesin ja hänen suhteensa poliisiin. Jos otaksomme, että hänelle täydessä luottamuksessa ilmoitetaan joku asia, niin onko luultavaa että hän silloin ilmoittaa sen salapoliisille.

— Juuri niin, sanoi Barker kiihkeästi. Onko hän itsenäinen vai kuuluuko hän kokonaan heidän joukkoonsa?

— En todellakaan tiedä, onko minulla oikeutta pohtia tuota kysymystä, vastasin minä.

— Pyydän, rukoilen sitä teiltä, tohtori Watson. Vakuutan, että siitä on meille — minulle suurta apua, jos te tässä suhteessa rupeatte neuvonantajaksemme.

Hänen äänellään oli niin rehellinen sävy, että hetkeksi kokonaan unohdin hänen kevytmielisyytensä enkä toivonut muuta kuin tehdä hänelle mieliksi.

— Mr Holmes on riippumaton tutkija, sanoin minä. Hän on oma herransa ja toimii oman harkintansa mukaan. Samalla tuntee hän velvollisuutensa niitä kohtaan, jotka viran puolesta työskentelevät samalla alalla, eikä hän salaisi mitään, mikä auttaisi heitä jättämään rikollisen oikeuden käsiin. Tässä kaikki mitä voin sanoa, ja pyydän teitä kääntymään mr Holmesin puoleen, jos haluatte tarkempia tietoja.

Ja sitten kohautin hattuani ja lähdin edelleen jättäen heidät penkille kätköönsä pensasaidan taa. Katsoin taakseni kääntyessäni pensasaidan päässä ja huomasin silloin, että he edelleenkin hyvin vilkkaasti keskustelivat, ja kun heidän katseensa olivat suunnatut minuun, päätin minä että he pohtivat kohtaustamme.

— Minä en tosiaankaan pyri heidän uskotukseen, sanoi Holmes, kun kerroin hänelle mitä oli tapahtunut. Hän oli ollut koko iltapäivän kartanossa neuvotellen ammattitoveriensä kanssa ja palasi ahmiakseen erinomaisella ruokahalulla teetä ja niitä pikkuruokia, mitä olin hänelle tilannut. Ei mitään uskottuja salaisuuksia, Watson — niistä tulee paljon kiusaa, jos on toimitettava vangitseminen salaliiton ja murhan johdosta.

— Luulet siis asian päättyvän siten?

Hän oli iloisimmalla ja hyväntahtoisimmalla tuulellaan.

— Watson hyvä, kun olen lopettanut neljännen munani, olen valmis selittämään sinulle koko tilanteen. En sano, että olemme päässeet kokonaan salaisuuden perille — kaukana siitä — mutta päästyämme kateissa olleen käsipunnuksen jälille —

— Punnuksen!

— Watson hyvä, onko mahdollista, ettet ole oivaltanut sitä tosiasiaa, että koko tapahtuman selvitys riippuu tuosta kateissa olleesta käsipunnuksesta? No, älä siitä suutu, sillä meidän kesken sanoen luulen, ettei tarkastaja Mac eikä paikkakunnan ylikonstaapeli ole käsittänyt tämän seikan valtavaa merkitystä. *Yksi* käsipunnus, Watson! Ajattele atleettia, jolla on vain *yksi* punnus. Ajattele yksipuolista kehitystä — selkärangan koukistumisen suurta vaaraa. Järkyttävää, Watson järkyttävää!

Hän istui suu täynnä paahdettua leipää ja silmät säteillen vallattomuutta, tarkaten minun älyllistä hämmentymistäni. Pelkkä hänen erinomaisen ruokahalunsa näkeminen sai minut vakuutetuksi hänen menestyksestään, sillä muistin hyvin selvästi päiviä ja öitä, jolloin hän ei ollut nauttinut palaakaan, jolloin hänen pilkkana pidetty ajatuskykynsä oli ponnistellut ratkaistakseen jonkun pulman, laihojen eloisain kasvojen yhä surkastuessa sielullisen keskittymisen voimakkuuden johdosta. Vihdoin sytytti hän piippunsa ja istuen uunin nurkassa tuossa vanhassa ravintolassa puhui hän hitaasti ja katkonaisin lausein tapauksesta — pikemmin ääneensä ajattelevan kuin harkittua mielipidettä esittävän miehen tavoin.

— Vale, Watson — suurenmoinen epäämätön vale — sen tapaamme jo kynnyksellä. Siinä lähtökohtamme. Koko Barkerin kertoma tarina on valetta. Mutta mrs Douglas vahvistaa todeksi Barkerin tarinan. Siis valehtelee hänkin. He valehtelevat molemmat ja ovat samassa juonessa. Tästä johtuu ratkaiseva arvoitus: miksi he valehtelevat ja mikä on se totuus, jota he niin innokkaasti koettavat salata? Lyökäämme viisaat päämme yhteen, Watson, ja koettakaamme tunkea valheen läpi ja paljastaa totuus.

Mistä minä tiedän heidän valehtelevan? Siitä että kasku on niin huonosti sommiteltu eikä suorastaan voi olla tosi. Ajattelehan! Tämän selityksen mukaan ei murhaajalla ollut murhan jälkeen täyttää minuuttiakaan aikaa ottaa sormus, joka oli toisen sormuksen takana kuolleen sormessa, pistää takaisin ulommainen sormus — mitä hän ei milloinkaan olisi tehnyt — ja asettaa tuo kummallinen kortti uhrin viereen. Väitän että tämä oli vallan mahdotonta. Voisit huomauttaa — mutta uskon sinusta liian paljon hyvää, Watson, luullakseni sinusta sellaista — että sormus on saatettu ottaa ennenkuin mies surmattiin. Se seikka, että kynttilä on palanut vain hetkisen, todistaa, ettei kohtaus ole kestänyt kauan. Oliko luultavaa että Douglas, jota on kuvattu pelottomaksi, niin nopeasti saataisiin luopumaan vihkisormuksestaan, tai että hänet on pakotettu siihen? Ei, ei, Watson, murhaaja oli hyvän aikaa lampun palaessa kuolleen luona. Siitä ei minulla ole pienintäkään epäilystä. Pyssynlaukaus näyttää olleen kuoleman aiheuttajana. Se on siis laukaistu aikaisemmin kuin meille on sanottu. Mikään erehdys ei ole voinut aiheuttaa sellaista ilmoitusta. Edessämme on siis kahden laukauksen kuulleen henkilön salajuoni — tuon miehen Barkerin ja vaimo Douglasin. Kun lisäksi vielä voin todistaa, että Barker on harkiten ja tahallaan laittanut veritahrin akkunalaudalle johtaakseen poliisin harhaan, niin täytynee sinun myöntää, että hänen asiansa alkavat olla sangen huonosti.

Nyt meidän on harkittava, mihin aikaan murha todella tehtiin. Aina puoli yhteentoista palvelijat olivat talossa liikkeellä, niin että varmasti se ei tapahtunut sitä ennen. Neljännestä vailla yksitoista he kaikki olivat menneet omiin suojiinsa paitsi Ames, joka oli ruokakammiossa. Olen senjälkeen kun jätit meidät, iltapäivällä tehnyt muutamia kokeita ja huomannut, että vaikka Mac Donald pitäisi millaista meteliä tahansa kirjoituskamarissa, niin se ei kuulu ruokakammioon, jos kaikki ovet ovat suljetut. Toisin on taloudenhoitajattaren huoneen laita. Se ei ole niin etäällä ja sieltä minä saatoin kuulla hänen äänensä, kun hän huusi oikein kovasti. Haulikon pamahdus vaimentuu jonkun verran, jos se laukaistaan aivan maalin vieressä, niinkuin tässä epäilemättä tapahtui. Luultavasti paukaus ei ollut kovin voimakas, mutta illan hiljaisuudessa sen äänen olisi pitänyt tunkeutua rouva Allenin huoneeseen. Hän on, kuten hän on meille sanonut, hieman kuuro, mutta siitä huolimatta sanoi hän olleensa kuulevinaan oven paiskattavan kiinni noin puoli tuntia ennenkuin hälyytys tapahtui. Puoli tuntia ennen sitä olisi kello ollut neljännestä vailla yksitoista. Olen vallan vakuutettu, että hän silloin kuulikin pyssynlaukauksen ja että murha tehtiin juuri silloin. Jos noin on asia, on meidän nyt otettava selkoa siitä, mitä mr Barker ja mrs Douglas, edellyttäen etteivät he ole murhaajia, ovat puuhailleet kello neljännestä vailla yhdestätoista, jolloin laukauksen ääni sai heidät juoksemaan alas, kello neljännes yli yhdentoista, jolloin he soittivat kelloa ja kutsuivat paikalle palvelijat. Mitä he tekivät ja miksi he eivät heti hälyyttäneet? Kas siinä nyt ratkaistava kysymys ja kun siihen on saatu vastaus, olemme päässeet paljon lähemmäksi tehtävämme ratkaisua.

— Minä olen puolestani vakuutettu siitä, että nämä henkilöt ovat liitossa keskenään. Hänen täytyy olla sangen sydämetön kun hän saattaa istua nauramassa pilapuheelle muutamia tunteja senjälkeen kuin hänen miehensä on murhattu.

— Olet oikeassa. Hän ei esiinny missään loistavassa valossa vaimona, ei edes omassa selonteossaan tapahtumasta. Kuten tiedät, Watson, en minä rajattomasti ihaile naisia, mutta kokemukseni ovat minulle elämässäni opettaneet, että harvat ovat ne miestään vähänkin kunnioittavat naiset, jotka olisivat antaneet toisen miehen jyrkästi lausumain sanain estää heitä rientämästä kuolleen miehensä luo. Jos minä joskus menen naimisiin, Watson, niin toivon herättäväni vaimossani sellaisen tunteen, että se estää häntä antamasta taloudenhoitajattaren kulettaa itseään pois, kun minun ruumiini on vain muutaman kyynärän päässä hänestä. Näyttämölle asetus oli sangen kurja, sillä kokemattomimmankin salapoliisin huomio olisi kiintynyt tavallisen nais-ulinan puutteeseen. Jo sellaisenaan tämä seikka oli kylliksi johtaakseen minun mieleeni, että kaikki oli ennakolta keksittyä.

— Pidät siis Barkeria ja mrs Douglasia syyllisenä murhaan?

— Sinä teet niin kauhean suoria kysymyksiä, Watson, sanoi Holmes. Ne sattuvat minuun kuin luodit. Jos esität asian niin, että mrs Douglas ja Barker tietävät totuuden murhasta ja ovat liitossa sen salaamiseksi, niin voin antaa sinulle rehellisen vastauksen. Olen varma heidän tietävän totuuden. Mutta sinun vähän hirveämpi päätelmäsi ei ole niinkään selvä. Harkitkaamme hetkinen niitä vaikeuksia, jotka sitä sekottavat.

Otaksukaamme että näitä molempia yhdistää rikollinen rakkauden side ja että he ovat päättäneet vapautua siitä miehestä joka on heidän tiellään. Tämä on sangen rohkea otaksuma, sillä sitä eivät ensinkään tue vastaukset palkollisille asiasta varovasti tehtyihin kysymyksiin. Päinvastoin on monta todistusta siitä, että herra ja rouva Douglas sydämellisesti pitivät toisistaan.

— Mutta se ei mitenkään voi olla totta, sanoin minä ajatellen puutarhassa näkemiäni kauniita hymyileviä kasvoja.

— Ja ainakin he näyttivät pitävän toisistaan. Otaksukaamme kuitenkin että rouva ja Barker ovat tavattoman viekas pari, jonka on onnistunut pettää kaikki ihmiset ja joka on päättänyt surmata aviomiehen. Hän sattuu olemaan henkilö, jota uhkaa vaara — —

— Vain he ovat niin sanoneet. Holmes näytti miettiväiseltä.

— Nyt ymmärrän, Watson, sanoi hän. Olet muodostanut asiasta mielipiteen, jonka mukaan kaikki mitä he ovat sanoneet on valetta. Sinun mielestäsi ei milloinkaan ole ollut mitään salaista vaaranuhkaa eikä mitään salaseuraa eikä "Kauhun laaksoa" eikä mitään mestari Macia — eikä mitään muutakaan. No niin, voihan tuokin käydä laatuun, mutta katsokaamme, minne se johtaa. He keksivät tämän todisteluserjan selittääkseen murhan. He antavat kertomuksensa lisäksi tuon polkupyörän olla puistossa todistuksena siitä, että pelissä on joku ulkoa tullut mukana. Veritahra akkunalaudalla viittaa samaan, niin myös tuo kortti kirjoituksineen. Kaikki tämä sinun otaksumaasi, Watson. Mutta nyt tulemme niihin pieniin juonikkaisiin, kulmikkaisiin, vastakohtaisiin palasiin, jotka eivät sovi muun kanssa yhteen. Miksi kaikista aseista valita poikkisahattu haulikko — ja lisäksi amerikalainen haulikko? Kuinka he saattoivat olla varmoja siitä, ettei pamahdus ilmaisisi heitä? Olihan sula sattuma ettei rouva Allen rientänyt huoneestaan kysymään kuka paiskoi ovia. Miksihän sinun rikollinen parisi teki kaiken tuon Watson?

— Myönnän, etten voi selittää sitä.

— Vielä yksi seikka. Jos nainen ja tämän rakastaja tekevät sopimuksen aviomiehen murhaamisesta, niin tokkohan he ilmaisevat syyllisyytensä mielenosotuksellisesti riistämällä häneltä vihkisormuksen sitten kun hän on kuollut? Pidätkö sitä luultavana Watson?

— En, sitä en tahdo väittää.

— Ja sitten vielä yksi seikka. Jos hetkeksikään on pälkähtänyt rikollisen päähän panna puiston pensaitten joukkoon polkupyörä, niin hän on varmaankin heti huomannut, ettei se olisi viisasta. Typerinkin salapoliisi huomaisi sen kohta ansaksi, sillä polkupyörää pakolainen parhaiten tarvitsi päästäkseen pakenemaan?

— Minusta asia näyttää selittämättömältä.

— Ja kuitenkin pitäisi ihmisällyn keksiä selitys. Luulen, että jos viettäisin illan yksinäni tuossa kirjoitushuoneessa, niin siitä olisi minulle suurta hyötyä.

— Illan yksin siinä huoneessa!

— Aijon mennä sinne hetken kuluttua. Kesken kaikkea, olet kai ottanut suuren sateenvarjosi mukaasi?

— Olen, tässä se on.

— Silloin pyydän sitä lainaksi.

— Hyvin mielelläni — mutta se on keho ase!

— Ei mitään vakavaa, kelpo Watson, sillä silloin pyytäisin luonnollisesti sinulta apua. Otan kuitenkin sateenvarjosi. Nyt odotan vain virkatoveriemme paluuta Tunbridge Wellsistä, missä he koettavat saada selkoa polkupyörän omistajasta.

Oli alkanut hämärtää ennenkuin tarkastaja Mac Donald ja White Mason palasivat retkeltään. He olivat kaikkein iloisimmalla tuulellaan ja kertoivat tavanneensa pyöräilijän jäljet.

* * * * *

Oli jo myöhä yö kun Holmes palasi yksinäiseltä retkeltään. Nukuimme huoneessa, jossa oli kaksi vuodetta — mitään muuta emme saaneet tässä maalaisravintolassa. Olin jo nukkunut kun hän tuli, mutta heräsin heti.

— Kuulehan, Watson, kuiskasi hän. Pelkäisitkö samassa huoneessa kuin mielipuoli, kuin mies jonka aivot ovat pehmenneet, tylsämielinen, minkä järki ei enää jaksaa käsittää tosiasioita.

— En ollenkaan, vastasin minä ihmetellen.

— Se on onnekseksi, sanoi hän, eikä sinä yönä puhuttu enää sanaakaan.

SEITSEMÄS LUKU.

Ratkaisu.

Seuraavana päivänä heti aamiaisen jälkeen tapasimme tarkastaja Mac Donaldin ja mr White Masonin neuvottelemassa kylän poliisikersantin pienessä vierashuoneessa. Heidän edessään pöydällä oli läjä kirjoja ja sähkösanomia, joita he hyvin huolellisesti lajittelivat ja panivat kimppeihin. Kolme oli pantu syrjään.

— Edelleenkö yritätte päästä polkupyöräilijän jäljille? kysyi Holmes iloisesti. Miten kuuluvat viime tiedonannot siitä konnasta?

Mac Donald viittasi synkkänä kaikkiin kirjeisiin.

— Tällä hetkellä hän näyttää olevan Leicesterissä, Nottinghamissa, Southamptonissa, Derbyssä, East Hamissa, Richmondissa ja neljässätoista muussa paikassa. Kolmessa paikassa East Hamissa, Leicesterissä ja Liverpoolissa — on häntä vastaan selvät todistukset, ja hänet on jo vangittu. Maassa näyttää vilisevän pakenevia rikoksellisia, joilla on keltainen päällystakki.

— Hyvin surullista, sanoi Holmes osanottavasti. Kuulkaahan, mr Mac, ja myöskin te, mr White Mason, haluan antaa teille hyvän neuvon. Kun lupasin työskennellä yhdessä teidän kanssanne tämän tapauksen selvittämiseksi, asetin ehdoksi, kuten muistanette, etten esittäisi teille puolittain todistettuja otaksumia, vaan että itsekseni keksisin ja kehittäisin mielipiteeni, kunnes olin tullut vakuutetuksi siitä, että ne olivat oikeat. Tästä syystä en tällä hetkellä sano teille kaikkea mitä minulla on mielessäni. Toiselta puolen minä sanoin pelaavani rehellistä peliä ja niin en tekisi, jos sallisin teidän turhaan tuhлата aikaanne hyödyttömään tehtävään. Siksi olen tullut tänne teitä neuvomaan ja minun neuvoni voi koota kahdeksi sanaksi, jättäkää tuo!

Mac Donald ja White Mason tuijottivat hyvin hämmästyneinä kuuluisaan ammattiveljeensä.

— Pidätte tapausta toivottomana? kysyi tarkastaja.

— Minä pidän *teidän* tapaustanne toivottomana. En pidä totuuden pääsemistä toivottomana.

— Mutta tämä polkupyöräilijä ei ole mikään keksintö. Meillä on hänen omat, hänen matkalaukkunsa ja hänen polkupyöränsä tuntomerkit. Hänen täytyy olla jossain. Miksi emme saisi häntä käsiimme?

— Tietysti hän on jossain ja saamme varmasti hänet käsiimme, mutta en haluaisi teidän antaa tuhлата voimianne East Hamiin ja Liverpooliin. Voimme varmasti löytää suuremman tien tulokseen.

— Te salaatte meiltä jotain. Ette siinä menettele vallan oikein, mr Holmes. Tarkastaja oli tyytymätön.

— Tunnette työskentelytapani, mr Mac. Mutta salaan teiltä koko jutun mahdollisimman vähäksi aikaa. Haluan vain saada vahvistuksen keksimilleni yksityiskohdille tavalla, jota on helppo käyttää. Sitten minä kumarran ja matkustan takaisin Lontooseen, jättäen työni tulokset ehdoitta käytettäväksenne. Olen niin suuressa kiitollisuudenvelassa teille, etten voi muulla tavoin toimia, sillä en tiedä ennen tutkineeni kummallisempaa ja mielenkiintoisempaa tapausta.

— Tämä käy yli ymmärrykseni, mrs Holmes. Tapasimmehan teidät eilen illalla kun palasimme Tunbridge Wellsistä, ja te näytitte silloin olevan samaa mieltä kuin mekin. Mitä on sen jälkeen tapahtunut, joka on antanut teille vallan toisen käsityksen?

— Koska sitä kysytte, niin ilmoitan että minä, kuten jo ennakolta teille kerroinkin, vietin viime yönä muutaman tunnin kartanossa.

— Mitä silloin tapahtui?

— Siihen kysymykseen en tällä hetkellä voi yksityiskohtaisesti vastata. Mutta muistaessani mainitsen, että olen lukenut tuosta vanhasta rakennuksesta lyhyen ja selvän selostuksen. Kylän tupakkakauppias myy niitä pennyllä kappaleen. Rakennettuna Jaakko I:n hallituskauden viidentenä vuotena ja sijaiten samalla paikalla kuin eräs paljoa vanhempi rakennus, on Birlstonen vanha herraskartano Jaakkokuninkaitten aikuisten, vallihautoilla varustettujen kartanojen kauniimpia edustajia —

— Teette meistä pilkkaa, mr Holmes.

— Malttakaahan mielenne, mr Mac. En ole milloinkaan ennen nähnyt teidän suuttuvan. En lue teille kuvausta sanasta sanaan, koska se teitä niin suuresti hermostuttaa. Mutta kun sanon teille sen sisältävän lyhyen selostuksen siitä, että eräs parlamentti-puolueen eversti otti paikan haltuunsa vuonna 1664, että Kaarle-kuningas sisällisen sodan aikana oli siellä piilossa muutaman päivän sekä että lopuksi Yrjö II on käynyt talossa, niin myöntänette kartanoon liittyvän useita mielenkiintoisia muistoja.

— Sitä en ollenkaan epäile, mr Holmes, mutta sehän ei liikuta meitä.

— Vai niin, eikö liikuta, eikö? Laajanäköisyys on tärkeimpiä tekijöitä meidän ammatissamme. Aatteitten keskinäinen kamppailu ja tiedon välillinen käyttäminen ovat usein erinomaisen tärkeitä. Antanette nämä muistutukset anteeksi miehelle, joka tosin on vain rikosasioiden yksityisharrastaja, mutta joka kuitenkin on jonkun verran vanhempi ja ehkä kokeneempi kuin te.

— Sen minä ensimmäisenä myönnän, sanoi salapoliisi vilpittömästi. Te tulette pääasiaan, sitä minä en kiellä, mutta te käytätte niin omituisia kiertoteitä.

— No, jätän sitten menneisyyden historian ja palaan päivän tosiasioihin. Kuten jo mainitsin, kävin eilen illalla kartanossa. En tavannut mr Barkeria enkä mrs Douglasia. En pitänyt tarpeellisena heitä häiritä, mutta ilokseni kuulin, ettei suru huomattavasti kuihduttanut nuorta rouvaa ja että hänellä päivällisellä oli ollut hyvä ruokahalu. Tahdoin oikeastaan tavata vain kunnan mr Amesia, jonka kanssa olen vaihtanut muutamia ystävyden osoituksia, joiden huippuna oli se, että hän kysymättä keltään antoi minulle luvan yksinäni istua hetken kirjoitushuoneessa.

— Ah! huudahdin minä. Ruumiin kanssa yhdessä!

— Ei, ei, kaikki on nyt järjestyksessä. Tehän annoitte siihen luvan, mr Mac, on minulle sanottu. Huone oli tavallisessa kunnossaan ja minä vietin siellä sangen opettavaisen neljännestunnin.

— Mitä sinä sitten teit siellä?

— Ei kannata salata niin yksinkertaista seikkaa — minä etsin käsipunnusta. Tapausta arvostellessani olen aina antanut sille suuren arvon. Lopuksi sen löysin.

— Mistä?

— Kas niin! Nyt olemme päässeet tutkimattomien asiain rajalle. Antakaa minun kulkea vielä vähän eteenpäin, vain vähän eteenpäin, ja lupaan sitten ilmoittaa teille kaiken minkä tiedän.

— Ei meidän auta muu kuin alistua ehtoihinne, sanoi tarkastaja, mutta kun te menette niin pitkälle, että kehoitatte meitä jättämään koko asian — — Miksi me sen jättäisimme?

— Siitä yksinkertaisesta syystä, ettei teillä, hyvä mr Mac, ole etäisintäkään aavistusta siitä, mitä te tutkitte.

— Me tutkimme Birlstonen kartanon omistajan mr John Douglasin murhaa.

— Niin tietenkin, niin tietenkin. Mutta älkää vaivatko itseänne tuolla salaperäisellä polkupyörää käyttävällä herrasmiehellä. Voin vakuuttaa teille, ettette siitä hyödy mitään.

— Mitä te sitten ehdotatte?

— Minä sanon teille aivan tarkasti, mitä teidän on tehtävä, jos sitten haluatte tehdä sen.

— Minun täytyy myöntää, että teillä on aina ollut hyvät syyt kummallisiin tekoihinne. Tottelen neuvoanne.

— Entä te, mr White Mason?

Maalaislapoliisi katsoi avuttomana toisesta toiseen. Mr Holmes ja tämän menettelytavat olivat hänelle vieraita.

— Jos se kelpaa tarkastajalle, niin kelvannee se minullekin, sanoi hän vihdoin.

— Erinomaista, sanoi Holmes. Niin ollen minä suosittelen pitkää, virkistävää kävelyretkeä maaseudulle. Olen kuullut sanottavan, että Birlstonen harjulta on ihana näköala suuriin metsiin. Aamiaista saa varmaankin jostain pienestä hauskaasta ravintolasta, vaikka minä en, outo kun olen paikkakunnalla, voi mitään erikoisesti suosittaa. Illalla palaatte väsyneenä mutta erinomaisella tuulella —

— Ei nyt, te laskette liian karkeata pilaa! huudahti Mac Donald ja nousi suuttuneena.

— Viettäköö sitten päivä miten haluatte, sanoi Holmes ja taputti häntä hyväntuulisena olalle. Tehkää mitä haluatte, menkää minne haluatte, mutta tavatkaa minut täällä ennen hämärää vallon varmasti — vallon varmasti, mr Mac.

— Tuo kuulostaa hieman vähemmän mielettömältä.

— Neuvo oli kokonaisuudessaan hyvä, mutta en enää vaadi teitä sitä noudattamaan, kunhan olette täällä teitä tarvitessani. Ennenkuin eroamme pyydän teitä kirjoittamaan pienen kirjelijun herra Barkerille.

— Kelle ja mitä?

— Minä sanelen, jos olette hyvä ja kirjoitatte. Oletteko valmis?

— Hyvä herra! — Olen saanut päähäni, että meidän velvollisuutemme on tyhjentää vallihauta vedestä toivossa löytää sieltä jotain —

— Se on mahdotonta, keskeytti tarkastaja, olen toimittanut kyselyjä.

— Tyyntyköö, hyvä herra. Olkaa hyvä, tehkää niinkuin minä sanon!

— Jatkakaa sitten!

— Toivossa löytää sieltä jotain, mikä edistää tutkimuksiamme. Olen ryhtynyt toimenpiteisiin ja työmiehet tulevat tänne huomenaamuna alottaakseen veden patoamisen —

— Mahdotonta!

— Alottaakseen veden patoamisen. Pidin parhaana ilmoittaa siitä teille ennakolta.

— Kirjoittakaa nyt nimenne sen alle ja lähettäkää se neljän ajoissa. Siihen mennessä jokainen meistä tappaa aikaa miten parhaaksi näkee, sillä vakuutan, että nyt olemme päässeet pieneen lepohetkeen tutkimuksissamme.

Kokoonnuimme illan suussa. Holmes oli hyvin vakava, minä utelias ja salapoliisit olivat huomattavan epäilevällä tuulella ja tyytymättöminä.

Kuljimme kartanon puutarhan viertä, kunnes tulimme aitauksessa olevan aukon luo. Siitä ryömimme sisään ja seurasimme Holmesin jälessä, kunnes olimme tulleet pensaston luo, joka oli vastapäätä kartanon pääkäytävää ja nostosiltaa. Siltaa ei ollut nostettu ylös. Holmes kyyristyi laakeripensaiden taakse ja me teimme samoin.

— No, mitä me nyt teemme, kysyi Mac Donald hieman äreästi.

— Varustamme itsemme kärsivällisyydellä ja pidämme mahdollisimman vähän ääntä.

— Mutta miksi me oikeastaan olemme täällä. Mielestäni voisitte käyttäytyä avomielisemmin meitä kohtaan.

Holmes nauroi.

— Pyydän teiltä vain hieman kärsivällisyyttä mr Mac, niin pääsette selville kaikesta.

— Toivon ainakin, että saamme kunnian ja ilon ja kaiken tuon ihanuuden ennenkuin olemme paleltuneet kuoliaaksi, sanoi lontoolainen salapoliisi koomillisella alistuvaisuudella.

Meillä oli hyvät syyt yhtyä tähän toivomukseen, sillä odotuksemme tuli pitkäksi ja koleaksi.

— Kuinka kauan tätä kestää? kysyi tarkastaja äkkiä. Ja mitä me tässä päyilemme?

— Kauvanko tätä kestää, siitä minä tiedän yhtä vähän kuin tekin, sanoi Holmes hieman nyreästi. Jos rikolliset aina olisivat yhtä täsmällisiä kuin junat, niin olisi se meille itsekullekin paljon mukavampaa. Mitä me päyilemme — niin, juuri *tuota* me tässä odotimme.

Hänen näin sanoessaan himmensi kirkkaan keltaisen valon kirjoitushuoneessa joku, joka kulki edestakaisin sen edessä. Pensaat, joihin olimme kätkeytyneet, olivat aivan vastapäätä akkunaa ja korkeintaan sadan jalan päässä siitä. Samassa akkuna avattiin, sen saranat kitisivät ja saatoimme hämärästi nähdä puolipimeään katselevan miehen pään ja hartioitten ääriiviivat. Muutaman minuutin seiso i hän vilkuillen arasti ja salavihkaa ympärilleen kuin henkilö, joka tahtoo päästä varmuuteen siitä, ettei häntä huomata. Sitten hän kumartui eteenpäin ja kiitos syvän hiljaisuuden saatoimme kuulla veden hiljaa loiskivan. Hän näytti liikuttavan vallihaudassa jotakin, mikä hänellä oli kädessä. Äkkiä hän sitten nosti jotakin, kuin kalastaja, jonka koukkuun on tarttunut kala. Saalis oli suuri pyöreä esine, joka peitti valon kun se vedettiin akkunan läpi.

— Nyt! huusi Holmes. Nyt!

Olimme kaikki jälleen jalkeilla ja seurasimme häntä kangistuneitten sääriemme nytkähdellessä. Holmes oli saanut tuollaisen hermostuneen tarmon puuskauksen, joka toisinaan saattoi hänestä tehdä notkeimman ja väkevimmän miehen mitä olen nähnyt. Hän riensi yli sillan ja soitti kiivaasti kelloa. Nyt kuului salpojen kolinaa niitä syrjään työnnettäessä ja ihmettelevä Ames seiso i avonaisessa ovesa. Holmes työnsi hänet sanaakaan sanomatta syrjään ja riensi meidän kaikkien muiden seuraamana huoneeseen, missä olimme nähneet miehen, jonka liikkeitä olimme pitäneet silmällä.

Pöydällä paloi lamppu, jonka valon olimme nähneet ulkoa. Siihen tarttui nyt Cecil Barker, joka valaisi sillä meitä tullessamme huoneeseen. Sen valo lankesi hänen voimakaspiirteisille, päättävälle, sileiksi ajetuille kasvoilleen ja uhkaaville silmilleen.

— Mitä hittoa tämä tietää? huusi hän. Mitä te täältä etsitte?

Holmes loi nopean katseen huoneeseen ja tarttui sitten märkään myttyyn, joka oli sidottu nuoralla ja heitetty kirjoituspöydän alle.

— Tätä me etsimme, mr Barker, sanoi hän. Tätä myttyä, joka on upotettu käsipunnuksen avulla, ja jonka te äsken ongitte vallihaudasta.

Barker tuijotti hämmästyneenä Holmesiin.

— Miten ihmeessä te voitte tietää sen? kysyi hän.

— Siitä yksinkertaisesta syystä, että itse panin sen sinne.

— Oletteko te panneet sen sinne? Tekö?

— Ehkä olisi minun pitänyt sanoa, että olen pannut sen sinne takaisin, sanoi Holmes. Muistanette, tarkastaja Mac Donald, että minä hiukan ihmettelin, kun ei ollut toista käsipunnusta. Kun on paino kateissa lähellä vettä, niin on sangen lähellä otaksuma, että jotain on upotettu veteen. Otaksuman paikkansa pitäväisyyttä kannatti ainakin tutkia ja Amesin avulla, joka päästi minut huoneeseen ja Watsonin sakaravartisen sateenvarjon avulla onnistuin viime yönä onkimaan ja tutkimaan mytyn. Oli kuitenkin mitä tärkeintä, että meidän onnistuisi todistaa, kuka oli sen sinne pannut. Tämä onnistui sillä helposti keksityllä tavalla että ilmoitimme vallihaudata huomenna ruvettavan tyhjentämään. Tästä oli luonnollisesti seurauksena että hän, joka oli pannut mytyn sinne, otti sen sieltä niin pian kuin pimeys soi hänelle siihen tilaisuuden. Meillä ei ole vähempää kuin, neljä todistajaa siihen, kuka käytti tilaisuutta hyväkseen, ja nyt on teillä, mr Barker, mielestäni puheenvuoro.

Sherlock Holmes laski märän mytyn pöydälle lampun viereen ja purki sidenuoran. Sen tehtyään veti hän ensin esiin käsipunnuksen ja heitti sen nurkkaan, missä toinenkin paino oli. Sitten otti hän esille saapasparin. — Amerikalaiset, kuten näette, sanoi hän viitaten kärkilappuihin. Sitten laski hän pöydälle pitkän, kauhean puukon. Viimeiseksi hän avasi vaatekäärön, jossa oli täydelliset alusvaatteet, lyhyet sukat, tweed-kankaisten puvun ja lyhyen keltaisen päällystakin.

— Vaatteet ovat vallan tavalliset, huomautti Holmes, päällystakkia lukuunottamatta, joka antaa aihetta monenlaisiin mietteisiin. Hän piteli sitä varovaisesti valoa kohden, silitellen sitä kevyesti pitkällä laihoilla sormillaan. Tässä on kuten näette povitaskua jatkettu vuorilla, jotta siinä olisi tarpeeksi tilaa poikkisahatulle haulikolle. Räätälin nimi on kauluksen takana niskassa — Neal, herrain vaatetusliike, Vermissa, U.S.A. Olen viettänyt opettavaisen iltapäivän kirkkoherran kirjastossa ja lisännyt tietojani sillä tosiasialla, että Vermissa on pieni kukoistava kaupunki, joka sijaitsee eräässä Yhdysvaltain

parhaimmista hiili- ja rautalaaksoista. Olen muistavinani että te, herra Barker, asetitte hiiliseudun yhteyteen mr Douglasin ensimmäisen vaimon kanssa, eikä ole vallan aiheetonta otaksua että V. L. kortissa, joka oli kuolleen vieressä, merkitsee Vermissan Laaksoa ja että juuri tuo laakso, joka lähettää murhanhimoisia lähettiläitään, saattaa olla se "Kauhun Laakso", josta olemme kuulleet kerrottavan. Tämähän on sangen selvää. Ja nyt mr Barker, en halua kauempaa estää teitä antamasta selitystänne.

Oli näky jumalille katsella Cecil Barkerin ilmehikkäitä kasvoja suuren salapoliisin selvitellessä asiaa. Viha, kummastus, hämmästyks, ja epäroiminen seurasivat niissä toistaan. Lopuksi hän turvautui katkeranlaiseen ivaan.

— Te tiedätte niin paljon, mr Holmes, sanoi hän, että on parasta, että kerrotte meille vähän lisää.

— Epäilemättä voisin kertoa teille sangen paljon lisää, mr Barker, mutta on parempi, jos itse kerrotte.

— Oletteko todella sitä mieltä? Mutta ainoa mitä voin sanoa on se, että jos tässä on joku salaisuus, niin se ei ole minun enkä minä myöskään sitä ilmaise.

— Jos asetutte sille kannalle, mr Barker, huomautti tarkastaja, niin meidän on pidettävä teitä silmällä kunnes saamme määräyksen vangita teidät.

— Voitte hitto vie tehdä miten haluatte, sanoi Barker uhkamielisesti.

Keskustelu oli häneen nähden päättynyt, sillä tarvitsi vain katsahtaa näihin kivikasvoihin ymmärtääkseen, ettei mikään kidutus saisi häntä todistamaan vastoin hänen tahtoaan. Vaikeuden poisti kuitenkin naisen ääni. Rouva Douglas oli ollut kuuntelemassa puoleksi avoimen oven takana ja tuli nyt huoneeseen.

— Olette tehneet aivan tarpeeksi meidän hyväksemme, Cecil, sanoi hän. Mitä seurauksia sillä tulevaisuudessa lieneekin, niin olette tehneet kylliksi.

— Kylliksi ja enemmänkin kuin kylliksi, sanoi Sherlock Holmes vakavasti. Yhdyn teihin, rouva, ja minä mitä hartaimmin neuvoisin teitä luottamaan lainsäädäntömme järkevyyteen ja vapaaehtoisesti antamaan täyden luottamuksenne poliisille. On mahdollista, että itse erehdyin kun en noudattanut ystävälleni, tohtori Watsonille antamaanne viittausta, mutta minulla oli siihen aikaan täysi syy epäillä, että itse olisitte sekaantunut rikokseen. Nyt olen varma siitä, ettei asianlaita ole sellainen. Mutta vielä on paljon selittämättä ja kehoitan teitä mitä vakavimmin pyytämään mr Douglasia itseään kertomaan tarinansa.

Rouva Douglas huudahti Holmesin näin sanoessa hämmästyksestä. Salapoliisit ja minä lienemme tehneet samoin, kun samassa näimme miehen, joka näytti astuneen esiin seinästä ja joka lähenei meitä siitä pimeästä nurkasta, mistä hän oli tullut näkyviin. Rouva Douglas kääntyi ja kietoi seuraavassa silmänräpäyksessä käsivartensa hänen ympärilleen. Barker oli tarttunut hänen ojennettuun käteensä.

— On paras siten, Jack, sanoi vaimo, olen varma siitä, että niin on paras.

— Niin, todellakin on niin, mr Douglas, sanoi Sherlock Holmes. Olen varma siitä, että tulette olemaan samaa mieltä.

Mies seisoi siinä räpytellen silmiään kuten ainakin pimeydestä päivänvaloon tullut. Hänellä oli hyvin mielenkiintoiset kasvot — rohkeakatseiset, harmaat silmät, tuuheat, lyhyeksileikatut, harmahtavat viikset, tukeva, esiinpistävä leuka ja ivallinen ilme suupielissä. Hän katsoi tarkkaan meihin kaikkiin, ja sitten hän kummastuksiksi tuli minun luokseni ja antoi minulle paperikäärön.

— Olen kuullut teistä puhuttavan, sanoi hän äänellä, joka ei ollut oikein englantilainen eikä oikein amerikalainenkaan, mutta erittäin soinnukas ja miellyttävä. Olette tämän seurueen historioitsija. No hyvä, tohtori Watson, olisin valmis panemaan veikkaan viimeisen dollarini siitä, ettei milloinkaan ole käsissänne ollut tällaista tarinaa. Kertokaa se omalla tavallanne, mutta tuossa teillä on tosiasiat, ja, niin kauvan kuin pysytte niissä voitte olla varma yleisön suosiosta. Olen ollut häkissä kaksi päivää ja valoisat hetket — jos voi puhuakaan valoisista hetkistä tuollaisessa rotanpyydyksessä — olen käyttänyt niiden paperille panemiseen. Pitäkää hyvänänne itseänne ja yleisöä varten. Teillä on siinä tarina "Kauhun Laaksosta".

— Tuo koskee menneisyyttä, mr Douglas, sanoi Sherlock Holmes tynesti. Mutta nyt me haluamme kuulla kertomuksenne nykyoloista.

— Saatte kuulla sen, sir, sanoi Douglas. Saanko tupakoida puhuessani? Kiitos, kiitos, mr Holmes.

— Olen kuullut puhuttavan teistä, mr Holmes, mutta en ole milloinkaan luullut että tapaisin teidät. Ennenkuin olette lukenut nämä — hän nyökkäsi päätään saamiini papereihin päin — niin te kyllä

myönnätte, että olen hankkinut teille vallan erikoisen tapauksen.

Tarkastaja Mac Donald oli mitä suurimmalta hämmästyksellä tuijottanut vastatulleeseen.

— Tämä käy yli ymmärrykseni! huudahti hän lopuksi. Jos te olette mr John Douglas, Birlstonen kartanon omistaja, niin ken on sitten hän, jonka kuolemaa olemme tutkineet kaksi viime päivää, ja mistä te nyt tulette? Minusta tuntuu kuin äsken olisitte hypähtänyt ylös lattiasta kuin kumiukko laatikostaan.

— Niin, niin, mr Mac, sanoi Holmes ja heristi hänelle nuhtelevasti sormeaan. Ette halunnut lukea tuota pientä vihkoa, missä kerrottiin Kaarle-kuninkaan olleen täällä piilossa. Siihen aikaan etsittiin hyvät piilopaikat kun tahdottiin olla kätkössä, ja piilopaikkaa, jota on kerran käytetty, voidaan vieläkin käyttää. Olin hankkinut varmuuden siitä, että löytäisin mr Douglasin tämän katon alta.

— Ja kuinka olette pitänyt meitä pilkkananne, mr Holmes? kysyi tarkastaja äkäisenä. Kuinka kauvan olette antanut meidän tuhlata aikaa tutkimuksiin, jotka tiesitte hyödyttömiksi?

— En hetkeäkään, hyvä mr Mac. Vasta eilen illalla muodostin mielipiteeni asiasta. Kun ei sitä voitu koetella ennenkuin tänä iltana, ehdotin teille ja ystävällenne, että ottaisitte lomahetken tänään. Mitä enempää saatoin tehdä? Kun löysin nuo vaatteet vallihaudasta, niin selvisi minulle heti, ettei löytämämme ruumis voinut olla mr John Douglasin, vaan sen täytyi olla tuon Tunbridge Wellsin polkupyöräilijän. Mikään muu johtopäätös ei voinut olla mahdollinen. Minun oli siis otettava selko siitä missä mr John Douglas itse saattoi olla, ja todennäköistä oli, että hän vaimonsa ja ystävänsä avulla oli piiloutunut taloon, joka oli suonut pakolaiselle varman turvapaikan, ja että hän siellä odotti rauhallisempaa aikaa, jolloin hän todella saattoi paeta.

— Laskitte sangen oikein, sanoi mr Douglas hyväksyen. Luulin, että kiemurteleisin englantilaisen lakinne pinteistä, sillä en ollut oikein varma siitä miten asiani sen mukaan olivat. Ja sitäpaitsi näin tässä tilaisuuden eksyttää nuo verikoirat ainiaaksi jäljiltäni. Pankaa tarkoin merkille, etten minä alusta loppuun saakka ole tehnyt mitään, jota minun tarvitsisi hävetä, en mitään, jota en olisi valmis tekemään uudelleen — mutta sitä saatte itse arvostella kun kerron tarinani. Teidän ei tarvitse varottaa minua, tarkastaja. Kyllä minä muutenkin pysyn totuudessa.

En aijo alottaa alusta. Se on kuvattuna tuossa — hän viittasi paperikääröön — ja tulette huomaamaan tuon kertomuksen sangen monivaiheiseksi. Se päättyy siihen, että on muutamia henkilöitä, jotka vihaavat minua ja jotka antaisivat viimeisen dollarinsa saadakseen minut kiinni. Niin kauvan kuin minä elän ja he elävät, ei minulla ole mitään turvaa tässä maailmassa. He ajoivat minua takaa Chicagosta Kaliforniaan ja sitten he ajoivat minut pois Amerikasta. Mutta mentyäni naimisiin ja asetuttuani tähän rauhalliseen paikkaan, luulin että saisin viettää viimeiset vuoteni rauhassa. En milloinkaan ilmoittanut vaimolleni miten asiani olivat. Miksi olisin sekottanut hänet siihen? Hän ei olisi milloinkaan saanut hetkeäkään rauhaa, vaan aina kuvitellut vaaran uhkaavan. Jonkun verran hän ehkä tiesi, sillä minä olin ehkä siilon tällöin päästänyt suustani jonkun sanan, mutta vasta eilen, sitten kun herrat olivat tavanneet hänet, sai hän tietää koko totuuden. Hän kertoi teille niin paljon kuin tiesi ja niin teki myös Barker, sillä sinä iltana, jolloin tämä tapahtui, ei ollut aikaa pitkiin selityksiin. Nyt hän tietää kaiken ja olisin tehnyt viisaasti, jos olisin sanonut sen hänelle aikaisemmin.

Mutta asiaan, hyvät herrat. Päivää ennen näitä tapauksia käväsin Tunbridge Wellsissa ja näin kadulla vilahduksen eräästä miehestä. Näin hänestä vain vilahduksen, mutta minulla on toisinaan nopea käsityskyky enkä epäillyt hetkeäkään kuka hän oli. Hän oli pahin viholliseni heistä kaikista — joka monet vuodet oli vainunut minua kuin nälkäinen susi vainoaa peuraa. Tiesin tulevan ikävyyksiä ja kiiruhdin kotiini valmistuakseni niihin. Toivoin tulevani toimeen omine voimineni. Kerran oli hyvä onneni ollut puheenaineena Yhdysvalloissa. En epäillyt onnen minua yhä edelleenkin suosivan.

Koko seuraavan päivän olin varuillani enkä lähtenyt ollenkaan ulos talosta. Oli hyvä etten lähtenyt, sillä hän olisi kyllä ampunut minut haulikollaan ennenkuin minä olisin ennättänyt hyökätä hänen kimppuunsa. Kun silta oli nostosilta — tunsin itseni aina rauhallisemmaksi iltaisin kun tämä oli tapahtunut — en ajatellut asiaa enempää, sillä ei juolahtanut mieleeni, että hän olisi päässyt taloon ja väijyi minua täällä. Mutta kun minä, tavalliseen tapaan, yonuttuun puettuna tein kierrokseni, vainuisin vaaran heti kirjoitushuoneeseen tultuani. Luulen, että kun elämässään on ollut vaaroissa, joita minulla on ollut enemmän kuin useimmilla ihmisillä, niin kehittyy jonkinlainen kuudes aisti, joka heiluttaa punaista merkkilippua. Huomasin selvästi merkin, mutta en tiennyt mistä vaara uhkasi. Seuraavassa silmänräpäyksessä näin saappaan akkunaverhon reunan alta ja silloin kaikki minulle selvisi.

Huoneessa ei ollut muuta valoa kuin kynttilä, joka minulla oli kädessäni, mutta avoimesta ovesta tuli sangen voimakkaana valo eteisen lampusta. Laskin kynttilän kädestäni ja sain käsiini vasaran, jonka olin jättänyt uuninhyllylle. Samassa silmänräpäyksessä syöksyi hän kimppuuni. Tavotin häntä vasarallani ja iskuni lienee sattunut, sillä veitsi putosi kilahtaen lattialle. Nopeana kuin ankerias kiersi mies toiselle puolelle pöytää ja seuraavassa silmänräpäyksessä hän oli saanut esille pyssyn, jota hän oli

pitänyt takin alla piilossa. Kuulin hänen vetävän sen viereeseen, mutta minä olin tarttunut siihen ennenkuin hän ennätti ampua. Minä pidin kiinni piipusta ja vähintään minuutin me kamppailimme siitä. Ken meistä hellitti, hän oli kuoleman oma. Hän ei tehnyt sitä, mutta pyssyn perä pääsi häneltä vähän liian pitkäksi aikaa suuntautumaan alaspäin. Mahdollisesti minä pääsin käsiksi liipasimeen. Mahdollisesti me molemmat yhdessä laukaisimme haulikon panokset. Oli miten oli, hän sai kuitenkin molemmat laukaukset kasvoihinsa ja siinä minä seisoin tuijottamassa Ted Baldwinin maallisiin jäännöksiin. Olin tuntenut hänet sekä kaupungissa että silloin kun hän karkasi kimppuuni, mutta hänen oma äitinsä ei olisi tuntenut häntä sellaisena, miltä hän nyt näytti. Olen tottunut karkeaan työhön, mutta minä voin oikein pahoin häntä katsellessani.

Seison nojautuen pöytään kun Barker tuli juosten. Kuulin vaimoni tulevan, mutta kiiruhdin ovelle pyörähdyttämään häntä. Se ei ollut mikään näky naisille. Lupasin kohta tulla ylös hänen luokseen. Sanoin muutaman sanan Barkerille — hän käsitti kaikki silmänräpäyksessä — ja odotimme muitten kohta tulevan. Mutta heitä ei näkynyt. Silloin ymmärsimme, etteivät he olleet kuulleet mitään ja että ainoastaan me tiesimme mitä oli tapahtunut.

Silloin minä sain tuuman — niin loistavan tuuman että se häikäisi minut. Miehen hiha oli luiskahtanut ylös ja hänen käsivarressaan näkyi osaston poltinmerkki. Katsokaahan tätä.

Douglasin nimellä tuntemamme mies kääri ylös oman takinhihansa ja kalvosimensa ja näytti meille ympyrässä olevan ruskean kolmion, aivan samanlaisen kuin olimme nähneet kuolleen käsivarressa.

— Sen näkeminen minulle antoi alkusysäyksen. Olin näkevinäni kaiken lyhyessä hetkessä. Hänen pituutensa, hiuksensa ja vartalonsa olivat hyvin minun näköiseni. Kasvoja ei voinut tuntea. Mies parka! Lähdin hakemaan niitä vaatteita, jotka minulla nyt on ylläni ja neljännestunnissa Barker ja minä olimme riisuneet hänet ja pukeneet hänen ylleen minun yönuttuni, ja sitten hän virui lattialla sellaisena kuin te löysitte hänet. Kaikki hänen vaatteensa käärimme myttyyn ja kiinnitimme siihen ainoan painon, mikä minulla oli käytettävänäni, ja heitimme sen sitten ulos akkunasta. Kortti, jonka hän oli aikonut panna minun kuolleele ruumiilleni, oli hänen omansa vieressä. Sormukseni pistimme hänen sormeensa, mutta kun tulimme vihkisormukseen — hän ojensi voimakkaan kätensä — voitte itse nähdä, siitä ei tullut mitään. En ole hääpäiväni jälkeen ottanut sitä sormestani ja sen irtisaamiseen olisi tarvittu viila. Ehken olisi missään tapauksessa luopunut siitä, nyt en voinut vaikka olisin tahtonutkin. Sen yksityiskohdan selittäminen meidän siis täytyi jättää sattuman varaan. Sen sijaan kävin hakemassa vähän iholaastaria ja kiinnitin sen hänen poskeensa. Oma laastarilappuni on vielä poskessani. Siinä minä petin teidät, mr Holmes, niin ovela kuin olettekin, sillä jos olisitte ottanut pois laastarilapun, niin olisitte huomannut, ettei sen alla ollut naarmuakaan.

Tilanne oli tämä: jos minä saatoin kadota vähäksi aikaa ja sitten paeta johonkin paikkaan, missä vaimoni saattoi tavata minut, niin kävisi meille ehkä mahdolliseksi elää lopun ikäämme levossa ja rauhassa. Nämä hornanhenget eivät soisi minulle mitään rauhaa niin kauvan kuin olisin maan päällä, mutta jos he sanomalehdistä näkisivät, että Baldwin oli ottanut minut hengiltä, niin kaikki huoleni olisivat päättyneet. Minulla ei ollut pitkää aikaa asian selittämiseen Barkerille ja vaimolleni, mutta he ymmärsivät tarpeeksi auttaakseen minua. Minä tunsin hyvin piilopaikan ja Ames tunsu sen myöskin, mutta hänen päähänsä ei pälkähtänyt asettaa sitä tämän asian yhteyteen. Mikä kätkeydyin ja Barker sai tehtäväkseen pitää huolen lopusta.

Arvaan, että itse voitte kertoa mitä hän teki. Hän avasi akkunan ja laittoi merkin akkunalaudalle antaakseen viittauksen siitä, miten murhaaja oli päässyt pakenemaan. Tuo ei ollut kovinkaan nerokasta, mutta kun silta oli nostettu, ei muutakaan keinoa ollut. Kun kaikki oli järjestyksessä ja valmiina, alkoi hän kaikin voimin soittaa kelloa. Mitä sitten tapahtui, sen te tiedätte — ja nyt voivat herrat tehdä mitä haluavat, mutta olen kautta Jumalan sanonut teille totuuden ja koko totuuden. Nyt kysyn teiltä miten ovat asiani Englannin lain mukaan?

Seurasi äänettämyys, jonka Sherlock Holmes keskeytti.

— Englannin laki on ylimalkaan oikeudenmukainen laki. Teille ei käy sen hullummin, kuin että teidät vapautetaan syytteestä. Mutta tahtoisin kysyä teiltä, kuinka tuo mies tiesi, että te asutte täällä tai kuinka hän pääsi taloon tai tiesi mihin kätkeytyä hyökätäkseen kimppuunne.

— Siitä en tiedä mitään.

Holmesin kasvot olivat hyvin kalpeat ja vakavat.

— Pelkäänpä, ettei juttu ole vielä lopussa, sanoi hän. Voitte vielä kohdata pahempiakin vaaroja kuin Englannin laki tai vihollisenne Amerikasta. Te saatte huolia, Mr Douglas. Ottakaa neuvostani vaarin ja olkaa yhä varuillanne.

Ja nyt kärsivälliset lukijani pyydän teitä hetkeksi tulemaan kanssani kauvas Sussexin Birlstonen

herraskartanosta ja kauvas niinkään siitä armonvuodesta, jolloin teimme tapausrikkaan matkamme, joka päättyi John Douglasin nimellä tuntemamme miehen kertomukseen. Pyydän teitä siirtymään kaksikymmentä vuotta taaksepäin ajassa ja muutamia tuhansia penikulmia länteen, jotta voisin näyttää teille ihmeellisen ja kauhean tarinan — niin ihmeellisen ja kauhean, että teistä on ehkä vaikeata uskoa sitä, vaikka kerronkin, että juuri niin se tapahtui. Älkää luulko, että alan uuden kertomuksen ennenkuin vanha on päättynyt. Kun luette edelleen, saatte huomata ettei niin ole laita. Ja kun olen kertonut nuo kaukaiset tapahtumat ja olette saaneet selville menneisyyden salaisuuden, tapaamme vielä kerran tutuissa huoneissa Baker Streetin varrella, missä tämä tarina päättyy niinkuin niin monet muutkin ihmeelliset tapaukset.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KAUHUN LAAKSO 1: MURHENÄYTELMÄ
BIRLSTONEN KARTANOSSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

**Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™
electronic works**

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before

downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in

writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to

the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.